

S. REGINA OLBRICH
JANUSZ KARWAT
PIOTR RUSZKOWSKI

100 LAT OBECNOŚCI SIÓSTR SŁUŻEBNICZEK MARYI W LUBONIU-ŻABIKOWIE

Krótką historią domu zakonnego Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (1920-2020)

Tak wyglądał dom zakupiony przez siostry służebniczki Maryi w 1920 roku od ewangelickiego zgromadzenia sióstr diakonisek („krzyżanek” – lokalna nazwa pochodząca od krzyżyka z promieniami znajdującego się na głównej elewacji budynku). Zdjęcie pochodzi z serii kilkunastu propagandowych pocztówek zachęcających niemieckich robotników do osadnictwa w nowo wybudowanej Kolonii w Żabikowie. Kartka pocztowa ma nr 6 oraz rozbudowane opisy umieszczone na odwrocie, wśród których informacja dotycząca pokazanego obiektu: 6. Krankenhaus des Vaterländischen Frauenvereins für den Kreis Posen-West. / Das Krankenhaus in Żabikowo wird vom Vaterländischen Frauenverein des Kreises Posen-West unterhalten. Die Zahl der Kranken schwankt zwischen 20 und 30. Für Infektionskranke ist eine Baracke mit 10 Betten vorhanden. Co w tłumaczeniu znaczy: Szpital Ojczyźnianej Organizacji Kobiety w okręgu Poznań-Zachód / Szpital w Żabikowie prowadziła Ojczyźniana Organizacja Kobiet. Liczba chorych wahała się między 20 a 30. Infekcyjnie zakażeni mieli do dyspozycji barak z 10 posłaniami (10-łóżkowy oddział) ze zbiorów Stowarzyszenia „Forum Lubońskie”

To samo miejsce 100 lat później w 2020 roku. Z uwagi na rosnące przy ulicy zasłaniające widoczność drzewa, obiekt uchwycony „rybim okiem”, z prawej strony widoczna dobudowana w 1922 r. kaplica
fot. Piotr Ruszkowski

Już od ponad stu lat przebywają w Luboniu Siostry Służebniczki Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny. Przez ten cały czas służą nie tylko okolicznym mieszkańcom. Prowadzą ochronki dla dzieci, niosą posługę medyczną, rozwijają kult swego założyciela bł. Edmunda Bojanowskiego. Stąd też wyruszają w świat, ewangelizując i służąc.

Mającą metrykę średniowieczną Żabikowo było sto lat temu dużą wsią, liczącą ok. 1 600 mieszkańców. Składało się z dwóch części:

- Żabikowa właściwego (stara część) o charakterze rolniczym, pochodzącego z XIII w., zamieszkałego głównie przez rodziny polskich gospodarzy.
- Kolonii żabikowskiej wybudowanej na początku XX w. przez niemieckiego zaborcę jako wzorcowa osada robotnicza¹. Obecnie obszar o przybliżonym zarysie w rejonie: północno-zachodnich granic miasta a ulicami – Traugutta, Wojska Polskiego, Kasprowicza, Szkolną, Poniatowskiego, Kościuszki – razem około 200 działek². Przy pomocy Komisji Kolonizacyjnej wzniesiono tutaj do 1908 r. m.in. budynek urzędu gminy, szkołę, pocztę, kościół ewangelicki i 165 domów jednorodzinnych. W centrum tego osiedla (obecnie plac bł. Edmunda Bojanowskiego) zbudowano szpital Sióstr Diakonisek z 40 łózkami. W latach 1914-1919 leczono w nim żołnierzy – rekonwalescentów I wojny światowej, a okresowo przebywali tutaj także leczeni pracownicy lubońskich fabryk, które miały umowę z tym szpitalem. Obok gmachu głównego zbudowano barak, przeznaczony dla zakaźnie chorych. Po odzyskaniu przez Wielkopolskę niepodległości, wiosną 1919 r. siostry „krzyżanki” (tak miejscowi nazywali potocznie siostry diakoniski)

Logo Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny. Litera „M” i krzyż, od którego odchodzą promienie, symbolizują Maryję prowadzącą nas do Chrystusa. Siedem okalających gwiazd ma oświecać tę drogę za pomocą cnót: czystości, ubóstwa, posłuszeństwa, szczerości intencji, ducha modlitwy, ducha ofiary oraz głębokiej pokory

1 Dorota Molińska „Pierwsza i zarazem największa kolonia pracownicza w Marchii Wschodniej” – „Quart” 2021-02, str. 112-129.

2 Stanisław Malepszak, Piotr P. Ruszkowski, „Kolonja Żabikowo” – „Wieści Lubońskie” 2018-08 str. 3.

wyjechały do Niemiec, pozostając nadal właścicielkami tego obiektu.

Zamiar nabycia dawnego ewangelickiego szpitala w Żabikowie, z przeznaczeniem na siedzibę Nowicjatu Zgromadzenia wyjawiała Matka Borgia Płaczek³ w liście do ks. abpa Edmunda Dalbora⁴ z 5 marca 1920 r. Już po upływie miesiąca powiadamiała w kolejnym liście do księdza arcybiskupa, odebranych przez niego 6 kwietnia 1920 r., o „korzystnym zakupie realności w Żabikowie pod Poznaniem”. Powodem poszukiwań nowego domu w pobliżu Poznania były, według relacji M. Borgii, niesprzyjające warunki do formacji siostr w Pleszewie, gdzie szpital stanowił większą część domu i ściśle był z nim połączony oraz wzrastająca liczba siostr (w tym czasie było 70 postulantek i nowicjuszek) mieszkających w złych warunkach higienicznych oraz pozbawionych możliwości fachowego przygotowania do różnych posług. Również uniemożliwienie koniecznego dla czasu formacji odosobnienia, przyspieszyły decyzję o otwarciu nowego domu nowicjatu w Żabikowie. Po zasięgnięciu opinii pana architekta Mieczysława Powidzkiego, który orzekł, że cena za dom nie jest wygórowana oraz, że obiekt jest w dobrym stanie i nadaje się do późniejszego rozbudowania, decyzja została ostatecznie podjęta. Szpital po „Krzyżankach” został nabyty za 90 300 marek, z czego 50 tys. zapłacono gotówką, a resztę przejęto jako dług hipoteczny.

Zadanie przygotowania domu na przyjęcie nowych mieszanek otrzymała Mistrzyni Nowicjatu – siostra Reinolda Peche⁵, która wówczas była także Siostrą Przełożoną wspólnoty. Postarała się ona o pracowników do wykonania koniecznej adaptacji i renowacji domu. Największe pomieszczenie na parterze, przy wejściu, przeznaczono na kaplicę.

20 października 1920 r. z Pleszewa do Żabikowa przyjechały pierwsze nowicjuszki. Poświęcenia domu oraz kaplicy dokonał ks. dziekan Karol Seichter⁶ – proboszcz z Wir. Od tego momentu okoliczni katolicy woleli przybywać na nabożeństwa odprawiane w kaplicy klasztornej, niż do oddalonego o około 4 km kościoła parafialnego w Wirach. Po raz pierwszy Mszę św. (była to pasterka) odprawił 24.12.1920 r. ks. Leon Kaja⁷, który za zgodą Kurii Metropolitalnej w Poznaniu na stałe pozostawił tu w tabernakulum Najświętszy Sakrament.

Matka Przełożona Borgia Płaczek w 1920 r. podjęła decyzję o zakupie dla nowicjatu domu w Żabikowie fot. arch. Siostr Służebniczek M.

3 Siostra Borgia Jadwiga Płaczek (1886-1962) – Przełożona Generalna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NPNMP w latach 1916-1921.

4 Edmund Dalbor (1869-1926) – arcybiskup metropolita gnieźnieński i poznański oraz prymas Polski w latach 1915-1926, kardynał od 1919 r.

5 Reinolda Peche (1868-1950) – Mistrzyni Nowicjatu Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NPNMP w latach 1918-1923.

6 Karol Seichter (1851-1927), proboszcz w Wirach, dziekan bukowski. W latach zaboru pruskiego wielokrotnie represjonowany za obronę nauki religii w języku polskim. Organizator m.in. stowarzyszeń narodowych, gospodarczych, oświatowych na terenie parafii. Doprowadził też do zbudowania kaplic (kościółków) w Żabikowie, Puszczykowie i na Dębcu.

7 Leon Kaja (1893-1939), proboszcz w Sadkach, działacz narodowy, zamordowany przez hitlerowców 29.10.1939 r.

Najstarsze widoki budynku należącego od 1920 roku do sióstr służebniczek Maryi. Wszystkie uwieczniono na pocztówkach wydawanych na początku XX wieku jako „Pozdrowienie z Żabikowa” (Gruss aus Żabikowo). Na pierwszej pochodzącej z trójdzielnej pocztówki, nie ma jeszcze ogrodzenia ani ulicznych drzewek. Na drugiej, wydanej przez Atelier Juno Posen, jest już płotek odgradzający oraz widoczne osoby, ale przy ulicy nie ma jeszcze drzew. Ta dwudzielna pocztówka wydana została przed majem 1908 r., o czym świadczy stempel pocztowy z tą właśnie datą na zapisanym odwrocie. (pochodzi ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu). Trzecia jest z kolorowanego egzemplarza dwudzielnej pocztówki będącej własnością Romualda Komischke. Przed wejściem kobiety w białych fartuchach prawdopodobnie pielęgniarki – siostry zakonne ze zgromadzenia ewangelickiego diakonisek. Przy ulicy młode lipy. Wartym wskazania na tym zdjęciu jest widoczny z prawej strony (za głównym budynkiem) fragment niskich zabudowań, prawdopodobnie oddziału zakaźnego, o którym wspomina treść pocztówki ze zdjęcia głównego. Występujące opisy tego obiektu „Vereinshaus” lub „Krankenhaus” używane były zamiennie. Raz podawano właściciela (władającego), „Vereinshaus”, czyli „Dom Stowarzyszenia” (Ojczyźnianej Organizacji Kobieccej), innym razem określano po prostu funkcję obiektu: „Krankenhaus” – „Szpital”

Widok północno-zachodniej strony placu Edmunda Bojanowskiego sprzed 100 laty. Oprócz dzisiejszego domu sióstr służebniczek Maryi widoczna jest też apteka. Te dwa obiekty zasadniczo nie zatraciły zabytkowej architektury. Z lewej strony ówczesny Dom Gminny, czyli dzisiejszy Urząd Miasta Luboń, kilkakrotnie rozbudowywany, o diametralnie zmienionej architekturze. Z pocztówki wydanej przez Erwina Mewesa (Żabikowo) ze zbiorów Romualda Komischke

Siedziba Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Pleszewie, skąd w 1920 r. przeniesiono nowicjat do nowo zakupionego domu w Żabikowie
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Siostry Przełożone wspólnoty domu zakonnego w Żabikowie

Kolejno	Imię i Nazwisko Siostry Przełożonej	przebieg czasowy
1	s. M. Reinolda Peche *	01.01.1923 - 19.01.1929
2	s. M. Irena Łukowiak	19.01.1929 - 27.07.1933
3	s. M. Aleksa Ziegenhagen	27.07.1933 - 22.07.1936
4	s. M. Berchmansa Michałek	22.07.1936 - 01.08.1939
5	s. M. Salomea Kaczmarek	01.08.1939 - 23.06.1941
6	s. M. Bogumiła Rygielska	17.04.1945 - 17.04.1951
7	s. M. Fabiana Chyła	17.04.1951 - 11.06.1954
8	s. M. Efrema Osiecka	11.06.1954 - 01.07.1960
9	s. M. Zenona Paisert	01.07.1960 - 01.07.1963
10	s. M. Cyryla Mazana	01.07.1963 - 01.10.1966
11	s. M. Nulla Jankowska	01.10.1966 - 20.07.1970
12	s. M. Juliana Majorek	17.08.1970 - 01.09.1973
13	s. M. Mieczysława Wierzbowska	01.10.1973 - 19.01.1976
14	s. M. Bogdana Kowalska	19.01.1976 - 07.10.1984
15	s. M. Zenobia Radzikowska	07.10.1984 - 03.05.1988
16	s. M. Bonifilia Nawrocka	03.05.1988 - 06.02.1991
17	s. M. Sławomira Bielawa	06.02.1991 - 26.08.1993
18	s. M. Bonifilia Nawrocka	26.08.1993 - 26.08.1997
19	s. M. Agnieszka Malcher	26.08.1997 - 23.11.1999
20	s. M. Bonifilia Nawrocka	23.11.1999 - 23.11.2008
21	s. M. Janina Jaskólska	23.11.2008 - 17.09.2011
22	s. M. Leonilla Budniak	17.09.2011 - 21.11.2020
23	s. M. Norberta Mądrawska	21.11.2020 -

* Mistrzynie Nowicjatu w latach 1918-1923 jest jednocześnie Siostrą Przełożoną wspólnoty

15 kwietnia 1921 roku Siostry Służebniczki Maryi zapoczątkowały opiekę nad dziećmi polskimi – tworząc ochronkę pod wezwaniem św. Alojzego dla około 100 dzieci z rodzin katolickich. Z początkiem 1921 r. kapłanem Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej został ks. Edward Karwatka⁸, przeznaczony na to stanowisko z Kurii Arcybiskupiej w Poznaniu. Obowiązkiem jego, oprócz posługi duszpasterskiej, było m.in. prowadzenie dla nowicjuszek, trzy razy w tygodniu, wykładów z religii. Z jego też inicjatywy podjęto budowę nowej kaplicy zakonnej, mogącej pomieścić większą liczbę wiernych przybywających tu na nabożeństwa. W czerwcu 1922 r., pod przewodnictwem ks. E. Karwatki, rozpoczęto prace budowlane, początkowo bez pozwolenia policyjnego i wbrew opinii M. Borgii – przełożonej generalnej w Pleszewie. Ponadto, obok – w Kotowie, 22 lipca 1922 r. siostry kupiły od p. Markiewicza 70-morgowe gospodarstwo sąsiadujące z ich ogrodem. Ks. Edward Karwatka z własnej inicjatywy zbierał datki na budowę kaplicy wśród okolicznej ludności. Siostry ze swej strony kwestowały również na ten cel oraz służyły własnym zaprzęgiem dla transportu materiałów budowlanych. Przez dłuższy czas podejmowały także robotników na posiłki w stołówce, nie potwierdzając tych usług

8 Edward Karwatka (1892-1971), wieloletni proboszcz i dziekan śremski, tajny szambelan Jego Świątobliwości, pierwszy kapłan Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej w latach 1921-1926.

Siostra Przełożona – Reinolda Peche około 1934 r. w towarzystwie, od lewej: Józefa Ciesielskiego (rendanta parafii św. Barbary), ks. Stanisława Streicha (ówczesnego proboszcza parafii św. Barbary z siedzibą u sióstr), Jadwigi Sikorskiej (właścicielki sąsiadującej apteki) i ks. Czesława Grzonki (wikariusza)

bie prawo własności do wybudowanej z ich pomocą kaplicy. Siostry pożaliły się do konsystorza w Poznaniu. Rozpoczął się proces w Sądzie Arcybiskupim o prawo własności do nowo wybudowanej świątyni. W lutym 1926 r. ks. E. Karwatka został przeniesiony do Otorowa. Wygłaszając przed wyjazdem mowę pożegnalną, podburzył jeszcze mieszkańców, którzy odgrzaali się siostrą. Sytuacja była bardzo napięta.

Równolegle w tym czasie istniała jeszcze w Żabikowie ewangelicka gmina wyznaniowa pod przewodnictwem pastora Theobalda Schatza⁹, który pod koniec 1927 r. przeniósł się do Rawicza. Jednak możliwość przejścia poprotestanckiego kościoła, który niemal po sąsiedzku znajdował się przy placu, nastąpiła dopiero po II wojnie światowej.

Napięta sytuacja dotycząca nowej kaplicy dobudowanej do domu sióstr uległa zmianie

czy datków żadnymi dokumentami. Obdarzając zaufaniem swojego kapelana, nie podejrzewały, że po zakończeniu budowy, ksiądz kapelan bez uzgodnienia z siostrami przekaze nową kaplicę komitetowi mieszkańców nieistniejącej jeszcze parafii w Żabikowie. Poświęcenie nie całkowicie gotowej kaplicy (bez okien) odbyło się w wigilię 24 grudnia 1922 r. po zaledwie półrocznym okresie budowy. Kaplica była integralnie połączona z domem zakonnym oraz zbudowana na gruncie należącym do Zgromadzenia. Mieszkańcy jednak rościli so-

Frontowa elewacja dobudowanej w 1922 r. kaplicy w Roku bł. Edmunda Bojanowskiego – 2014 fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

9 Theobald Schatz (1877-1934), pastor kościoła ewangelicko-unijnego. Od 1907 r. organizator i pastor gminy żabikowskiej. Po 1927 r. w Rawiczu, gdzie zmarł.

Z prawej – nieotynkowana jeszcze kaplica wybudowana w 1922 r. przez ks. Edwarda Karwatkę, na gruncie sióstr i złączona od północnej strony z zakupionym dwa lata wcześniej nowicjatem (później Domem Generalnym). Na Elewacji frontowej domu symbol pomocy medycznej „+” zastąpiono wpisanym w istniejące koło kwadratem, w którym trójkąt wierzchołkiem ku górze z umieszczonym centralnie otwartym okiem – symbol „Oka Opatrzności” fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Kapelani Sióstr Służebniczek Maryi w Żabikowie

Imię i Nazwisko	daty posługi	czas posługi u Sióstr	
Edward Karwatka (1892-1971)	1921 - 02.1926	5 lat	
Tomasz Samulski (1900-1944)	1926 - 1928	2 lata	
Karol Zwaka (1890-1940)*	1928 - 1930	2 lata	służebnie proboszcz
Jan Joachimowski (1895-1962)*	1930 - 1933	3 lata	
Stanisław Streich (1902-1938)*	1933 - 1935	2 lata	
Franciszek Kowalczyk (1904-1986)*	1935 - 1939	4 lata	
Marian Tomaszewski (1907-1957)*	1945 - 1957	12 lat	
Roman Mieliński (1906-1976)*	1957 - 1968	11 lat	
Bernard Czajka (1924-1994)*	1968 - 1975	7 lat	
Zygmunt Sowiński (1926-2012)*	1975 - 1985	10 lat	
Andrzej Najdek (1945-2007)	09.01.1985 - 31.08.1985	8 miesięcy	Dom Generalny
Robert Barbuźiński (1951)	01.09.1985 - 29.06.1988	3 lata	
Tomasz Rak (1962-2020)	30.06.1988 - 05.08.2001	13 lat	
Grzegorz Koralewski (1950-2020)	06.08.2001 - 14.07.2008	7 lat	
Andrzej Wojciechowski (1948)	15.08.2008 - 30.06.2011	3 lata	
Dariusz Galant OMI (1968)	01.07.2011 - 28.06.2018	7 lat	
Waldemar Meyka OMI (1963)	29.06.2018 -		

* proboszczowie parafii św. Barbary

Dom Generalny Sióstr Służebniczek Maryi z dobudowaną kaplicą (z prawej), widok z placu Edmunda Bojanowskiego (dawniej pl. Wolności) w 1950 roku fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

w następnym roku – 1928, kiedy to utworzono nową parafię pod wezwaniem św. Barbary, wydzieloną z wielkiej parafii św. Floriana w Wierach.

Na zasadzie kompromisu ustalono, że kaplica pw. Najświętszego Serca Jezusa, jako jedna z pierwszych powstałych po odzyskaniu niepodległości w Polsce świątyni, będzie służyła nie tylko siostrom, ale też potrzebom wiernych nowej parafii św. Barbary.

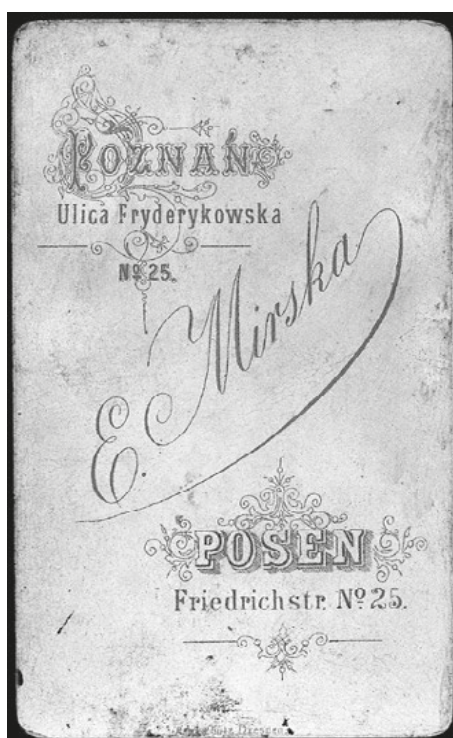
Kwestie własności kaplicy nie zablokowały jednak działań sióstr na rzecz okolicznej ludności a właściwie matek i dzieci. 3 kwietnia 1923 r. nastąpiło otwarcie Poradni dla Matek, Stacji Opieki nad Dziećmi oraz Kuchni Mlecznej. Z pomocą dr. Antoniego Wierusza¹⁰ - lekarza powiatowego Stacja Opieki stała się placówką wzorcową, chlubiono się nią przed najwyższymi osobami w państwie. W lutym 1924 r. raportowano, że z opieki Stacji przez 8 miesięcy istnienia skorzystało 540 dzieci, zasięgnięto 1 435 porad lekarskich, a pielęgniarka odbyła 1 556 wizyt domowych. Stację opieki odwiedziła w kwietniu 1924 r. pani prezydentowa Maria Wojciechowska¹¹ z osobami

10 Antoni Wierusz (1883-1945), lekarz internista, działacz niepodległościowy, powstaniec wielkopolski komendant szpitala polowego, lekarz powiatowy Poznań Zachód (1919-1939). W 1923 r. powołał pierwszą w Wielkopolsce Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem, jako placówkę wzorcową. W czasie okupacji hitlerowskiej był oficerem konspiracyjnego Wojska Ochockiego Ziem Zachodnich.

11 Maria Wojciechowska (1869-1959), pierwsza dama Polski w latach 1922-1926, żona prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego. Kurierka PPS i współpracowniczka Józefa Piłsudskiego.

Dr Antoni Wierusz w mundurze powstańca wielkopolskiego 1918-1919. Dzięki jego pomocy siostry otwały wiosną 1923 r.: Poradnię dla Matek, Stację Opieki nad Dziećmi oraz Kuchnię Mleczną fot. www.cyryl.poznan.pl – własność Małgorzaty Wierusz-Kozłowskiej (depozyt Muzeum Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu) [dostęp: 02.12.2021 r.]

W Luboniu w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Maryi znajduje się jedyna fotografia założyciela – Edmunda Bojanowskiego (format 6x9 cm) wykonana przed 1871 rokiem w atelier Emilii (Emmy) Mirskiej* w Poznaniu, ul. Friedrichstrasse 25 (Fryderykowska, obecnie ul. 23 Lutego) fot. Piotr Ruszkowski

* Emilia Mirska z domu Zwierzchlejska, ur. 08.10.1818 r. w Krotoszynie, zm. 01.01.1896 r. w Poznaniu, fotografowania uczyła się w Paryżu, po powrocie otworzyła studio fotograficzne w Poznaniu przy dzisiejszej ul. 23 Lutego, w latach 1889-1995 miała też filię przy pl. Wilhelmowski 3 (obecnie pl. Wolności). Zakład fotograficzny po Emilii Mirskiej przejął Józef Cieśliński. U dołu rewersu zdjęcia, drobnymi literami dodatkowy napis H. Anschütz (?), Dresden (Drezno)

Ochronka dla dzieci prowadzona przed wojną przez wielkopolską gałąź Sióstr Służebniczek Maryi. Zdjęcie z 1936 r. przedstawia z dużym prawdopodobieństwem grupę z parafii św. Antoniego Padewskiego na Starołęce w Poznaniu, gdzie proboszczem w latach 1922-1941 był, siedzący w środku, ks. Bronisław Gładysz (1892-1943 – zginął w KL Mauthausen-Gusen). Na zdjęciu w ostatnim rzędzie dziewczynki w charakterystycznych bamberskich strojach z kwiecistymi kornetami na głowach z arch. „WL”

towarzyszącymi, a pięć lat później w 1929 r. stację żabikowską sióstr wizytował Prezydent RP – Ignacy Mościcki¹² z małżonką. Placówka ta działała prężnie przez cały okres międzywojenny. Wsparcie finansowe dla jej działalności zapewniał Amerykański Czerwony Krzyż, Polsko-Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom oraz Wydział Powiatowy Zachodnio-Poznański.

W roku 1930 – dokładnie 11 sierpnia, w 59. rocznicę pogrzebu – zostały do Kaplicy w Żabikowie (krypta obok ołtarza) przeniesione szczątki doczesne założyciela Zgromadzenia – Edmunda Bojanowskiego. Przeniesiono je z Jaszkowa, koło Śremu, gdzie wcześniej (1927 r.) dokonano przełożenia kości do małej trumienki. Od tego dnia historia domu w Żabikowie jest naznaczona obecnością relikwii fundatora Zgromadzenia i stała się równocześnie częścią historii rozwijającego się kultu Edmunda Bojanowskiego.

Tym samym spełniło się życzenie Założyciela, by móc spoczywać przy Nowicjacie. Tak było jednak dość krótko, ponieważ w roku 1932 Nowicjat ponownie przeniesiono do Pleszewa, a Żabikowo stało się domem sióstr emerytek. Jednak na ile było to możliwe, siostry nadal służyły społeczności lokalnej, opiekując się najmłodszymi w ochronce (60 dzieci), pielęgnując chorych, pomagając ubogim oraz pracując przy parafii św. Barbary jako organistki oraz w biurze parafialnym a często także dając miejsce zamieszkania i stołowania księżom a także ich gościom.

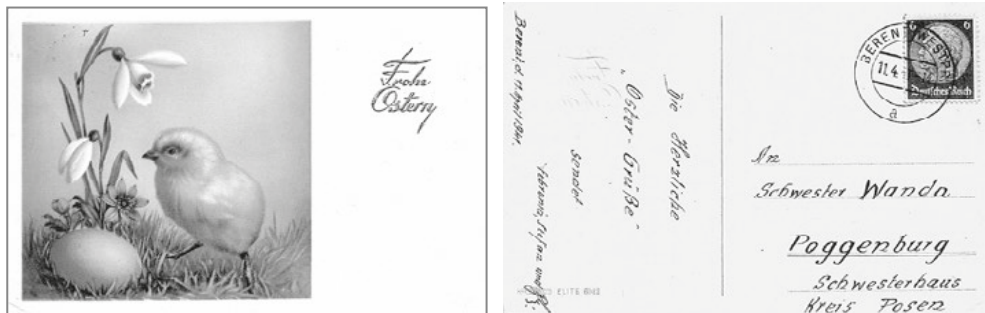
Taka sytuacja trwała do wybuchu II wojny światowej.

¹² Ignacy Mościcki (1867-1946), prof. chemii fizycznej, prezydent Polski w latach 1926-1939.

Wojna

We wrześniu 1939 r. 11 sióstr z 16 przebywających na żabikowskiej placówce, ulegając panice wojennej, powędrowało wraz z falą uciekinierów na wschód, docierając do Witkowa, gdzie Zgromadzenie posiadało swój dom. Wojsko niemieckie wkraczając 12 września 1939 r. do Żabikowa, zajęło część domu zakonnego, umieszczając 5 pozostałych tutaj sióstr w innych pomieszczeniach. Pod koniec września siostry z Witkowa powróciły do Żabikowa, ale swoich pomieszczeń nie odzyskały. 15 grudnia 1939 r. siostry otrzymały nakaz opuszczenia całego domu, jednak na pisemną interwencję Zgromadzenia cofnięto nakaz tylko do 1941 r. Jednocześnie zakazano siostrom wykonywania jakiejkolwiek działalności wychowawczej czy opiekuńczej na terenie gminy. Utrzymywały się jedynie z własnego gospodarstwa w Kotowie. Gdy przełożona, spodziewając się kolejnych szykan, rozesłała siostry do ich rodzinnych domów, władze niemieckie 24 czerwca 1941 r. aresztowały 6 sióstr, umieszczając je w obozie w Bojanowie¹³. Tutaj po czterech miesiącach zmarła jedna z nich – Wanda Kąkolewska¹⁴. Natomiast siostrę przełożoną – Salomeę Kaczmarek umieszczono najpierw w więzieniu w Lesznie, następnie w Poznaniu. Do końca wojny okupanci zajmowali cały dom sióstr, urządzając tu Niemiecki Urząd Pracy. W czasie wyzwalań Żabikowa i okolic w domu sióstr Rosjanie utworzyli szpital polowy.

Inna siostra służebniczka – Augustyna (Aniela Kujawa)¹⁵ przeszła przez obóz karno-śledczy w Żabikowie, a zginęła w nieznanych okolicznościach w obozie koncentracyjnym Ravensbrück.

Kartka Wielkanocna, którą otrzymała siostra Weronika Wanda Kąkolewska do Żabikowa w 1941 r. kilka miesięcy przed wywózką do obozu w Bojanowie fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

13 Bojanowo – miasto w województwie wielkopolskim, powiecie rawickim, około 20 km na południe od Leszna w kierunku Rawicza.

14 Wanda Kąkolewska (1898-1941) Siostra Służebniczka NPNMP przebywała do 23.06.1941 r. w Żabikowie, zmarła 2.11.1941 r. w obozie w Bojanowie.

15 s. Augustyna – Aniela Kujawa – ur. 30.07.1890 r. w Dębcu powiat Śrem, od 03.01.1914 r. zakonnica Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, dom zakonny w Zaniemyślu, ostatnie śluby zakonne złożyła 19.12.1926 r. W czasie okupacji niemieckiej w sierpniu 1944 r. otrzymała nakaz pracy (tzw. Einsatz) przy rowach obronnych. Nie zgłosiła się, ukrywała się w Śremie. Aresztowana przez Niemców we wrześniu 1944 r. w Zaniemyślu, więziona w Środzie Wlkp. Po trzech tygodniach 25.09.1944 r. przeniesiona do obozu w Żabikowie (nr więźnia: 19150), niemieckiego obozu karno-śledczego (Polizeigefängnis der Sicherheitspolizei und Arbeitserziehungslager Posen-Lenzingen). Stąd 18.12.1944 r. przetransportowana została do obozu koncentracyjnego KL Ravensbrück, gdzie zginęła w nieznanych okolicznościach. (wg „BIAŁA KSIĘGA” Martyrologium duchowieństwa – Polska XX w. 1914-1989) <http://www.swzygmunt.knc.pl/MARTYROLOGIUM/POLISHRELIGIOUS/vPOLISH/HTMS/POLISHRELIGIOUSmartyr1449.htm> [dostęp 30.11.2021 r.]

Auswiess s. Weroniki – Wandy Kąkolewskiej (tu pisownia Konkolewska), która została wywieziona przez hitlerowców z Żabikowa do obozu w Bojanowie i tam zmarła. Dokument wystawiony w Żabikowie (Poggenburg) 1.04.1941 r. fot.arch. Sióstr Służebniczek M.

Siostra Aniela Kujawa (1890-1944) zginęła w obozie koncentracyjnym Ravensbrück fot. GTKRK <http://www.swzygmunt.knc.pl>

Siostry przed pomnikiem Państwa Podziemnego w Poznaniu i tablicami upamiętnionych ofiar, wśród których tabliczka z napisem: S. M. AUGUSTYNA / ANIELA KUJAWA / SŁUŻEB. NPNMP / 1890-1944 / RAVENSBRÜCK fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Po wojnie

Powrót sióstr po zakończeniu działań wojennych nastąpił wiosną 1945 r., wtedy też rozpoczęły powolną odbudowę domu i działalności, jak się szybko okazało w niełatwej powojennej rzeczywistości Polski Ludowej. W 1945 r. w domu zakonnym zastały chorych leżących na słomie. Przejściowo funkcjonowało tu też Wójtostwo, wszędzie panował nieład i bieda. Siostry zmuszone były pójść do ludzi po prośbie o żywność i opał. Jesienią 1945 r. Wydział Zdrowia z Poznania urządził na parterze domu Gminny Ośrodek Zdrowia, w którym początkowo zatrudniono 3 siostry. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Poznaniu opłacało co prawda czynsz za zajmowane przez Ośrodek lokale, ale Zgromadzenie było zmuszone odprowadzać wysoki podatek od tej działalności do Funduszu Gospodarki Mieszkaniowej, za co mogło jedynie korzystać z prawa do koniecznych remontów domu, finansowanych przez tenże fundusz.

Parafia pw. św. Barbary, która od jej powołania w 1928 r. do wojny funkcjonowała w kaplicy przy domu sióstr, po wojnie przejęła sąsiadujący kościół poewangelicki. W tym czasie przy parafii powstało też przedszkole i w budynku plebanii zaczęło funkcjonować biuro parafialne. Tam również znalazły zatrudnienie 3 siostry przedszkolanki, jednocześnie pełniące funkcje organistki i dyrygentki chóru.

Umieszczenie grobu Założyciela w krypcie kaplicy żabikowskiej w 1930 r., jak już wspomnieliśmy, miało decydujący wpływ na życie sióstr a także historię tego domu oraz Żabikowa. Wiele ważnych wydarzeń tu przeżywanych wiązało się z osobą i kultem błogosławionego Edmunda.

5 lipca 1947 r. miało miejsce przełożenie szczątków Założyciela Zgromadzenia – śp. Edmunda Bojanowskiego do nowej trumienki. Do tych czynności wydelegowany został przez ks. abpa Metropolitę Poznańskiego Walentego Dymka¹⁶ – ks. inf. Nikodem Edwin Mędlewski¹⁷ z Poznania. Po Mszy św. odprawionej przez ks. dziekana Stanisława Ratajczaka¹⁸ z Komornik – reprezentantki wszystkich czterech gałęzi Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP przeniosły trumienkę ze szczątkami. Były to: Matka Generalna z Pleszewa – Agata Liczbińska, Matka Generalna z Dębicy – Brygida Grzegorzczak, Matka Demetria Cebula z Poręby oraz s. Pulcheria Ponaza z Liskowa – w zastępstwie Matki Generalnej ze Starej Wsi. W zakrystii zawartość trumienki wyłożono na stół, oczyszczono, wymieniono obicie, zawinięto na nowo i opieczętowano. Te czynności stały się okazją do oddania czci doczesnym szczątkom Założyciela. Siostra mistrzyni nowicjatu z Pleszewa - Ignacja Wieczorek¹⁹ poprowadziła wspólną modlitwę o jego beatyfikację wraz z ok. 50 przybyłymi siostrami. „Wielka wspólnota ducha naszego Ojca Założyciela przebiegała w radosnym spotkaniu

16 Walenty Dymek (1888-1956), arcybiskup metropolita poznański w latach 1946-1956.

17 Nikodem Edwin Mędlewski (1892-1967), ks. infułat, tajny szambelan papieski, proboszcz w Gostyniu, prałat kapituły katedry poznańskiej. Uczestnik I wojny światowej, dowódca kompanii piechoty – ppor. podczas II wojny światowej w Polskiej Misji Katolickiej w Glasgow. Kierował odbudową katedry poznańskiej. Przewodniczący trybunału do spraw procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego Edmunda Bojanowskiego. Profesor Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu.

18 Stanisław Ratajczak (1879-1954), proboszcz w Obrze, Wirach i Komornikach, dziekan stęszewski. Działacz narodowy, od 1910 r. członek Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

19 Ignacja Wieczorek (1893-1960) – mistrzyni nowicjatu Sióstr Służebniczek NPNMP w Pleszewie w latach 1937-1957

Przy organach w kościele św. Barbary siostra Trojana z chórkami. Zdjęcie z sierpnia 1968 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

W prowadzeniu lekcji religii pomagała siostra przełożona – Nulla Jankowska fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Trumienka z doczesnymi szczątkami Edmunda Bojanowskiego została złożona w przeszklonym sarkofagu kaplicy w Żabikowie fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

5 lipca 1947 r., po oczyszczeniu trumienki szczątki Założyciela zawinięto w biały jedwab, a nową trumienkę przepasano srebrnym sznurem i zapieczętowano. Przy stopniach ołtarza siostra mistrzyni Ignacja Wiczorek odmawia modlitwę o rychłą beatyfikację Edmunda Bojanowskiego fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Siostry Służebniczki Maryi z czterech gałęzi niosą szczątki założyciela zgromadzenia Edmunda Bojanowskiego do kapliczki w żabikowskim Sanktuarium i złożyły w sarkofagu. Matki przełożone generalne, w pierwszej parze od lewej: s. Epifania Wróbel (dębicka) i s. Filomena Dudzianka (starowiejska), za nimi – s. Bolesława Radomska (pleszewska) z s. Genezją Reck (śląska) fot. arch. „Przewodnik Katolicki”

siostr na śniadaniu i obiedzie w Żabikowie” – tak podsumowały te chwile siostry w kronice domowej.

25 kwietnia 1950 r. odbyły się w Żabikowie uroczystości związane z setną rocznicą istnienia Zgromadzenia, które powstało 3 maja 1850 r. Przybyli na nie m.in.: Ks. Prymas Polski Stefan Wyszyński, ks. abp Walenty Dymek, ks. Jan Rostworowski²⁰ i inni księża oraz Matki Generalne wszystkich gałęzi z wieloma siostrami. Referat o stuleciu rozwoju Zgromadzenia wygłosiła ówczesna Matka Wiktoria (zastępczyni przełożonej generalnej) M. Loyola Sommerfeld²¹ z Pleszewa.

14 kwietnia 1950 r. przejęto na rzecz państwa nieruchomość ziemską w Poznaniu przy ul. Kotowo 60 – (czyli – ok. 12-hektarowe gospodarstwo) na mocy ustawy o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki z dnia 20.03.1950. Kilka siostr jednak nadal zamieszkiwało pod tym adresem, a od 15.01.1954 r. mieściła się tu

Na ogólnopolskie uroczystości obchodów 100. rocznicy istnienia Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Maryi zorganizowanych 25.04.1950 r. przybyli do Żabikowa m.in.: Prymas Polski – kard. Stefan Wyszyński, Metropolita Poznański abp Walenty Dymek oraz ks. inf. Stanisław Bross, ks. Antoni Baraniak (kapelan prymasa Polskiego), ponadto rozpoznani ks. Stanisław Ratajczak (1. z lewej), ks. Teodor Nogala (za prymasem Wyszyńskim), dalej siostry z czterech gałęzi Zgromadzenia: Starowiejskie, Dębickie, Śląskie i Wielkopolskie. Zewnętrznie różnią się strojem zakonnym, ale łączy je jeden charyzmat służby drugiemu człowiekowi fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

20 Jan Rostworowski (1876-1963) – jezuita, pisarz katolicki. Rektor zgromadzenia w Starej Wsi i Chyrowie, redaktor pism katolickich, m.in.: „Sodalis Marianus”, „Tygodnika Powszechnego”.

21 Loyola Sommerfeld (1910-1996) - Przełożona Generalna Sióstr Służebniczek NPNMP w Pleszewie w latach 1963-1975

Pamiątkowe zdjęcie Zarządu Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Wielkopolskich, od lewej: s. Anastazja Majchrzak (radna), s. Agata Liczbińska (przełożona generalna), s. Ignacja Wieczorek (radna, mistrzyni nowicjatu), s. Zenona Peisert (radna, sekretarka), s. Bolesława Radomska (wikaria generalna), s. Tarsylia Porażyńska (przełożona, ekonomka)
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

terenach w całości przejął ośrodek zdrowia.

Pomimo skromnych warunków lokalowych cechowała siostry ogromna otwartość i gościnność. Dzienniki wspominają o częstych odwiedzinach sióstr i innych gości, którzy przyjeżdżali pomodlić się przy grobie Założyciela. Okresami nasilenia odwiedzin były rocznice związane z urodzinami, imieninami czy dniem odejścia do Pana Sługi Bożego (Sł. B.) – Edmunda Bojanowskiego. Np. 7 sierpnia 1958 r. około

niezależna placówka Zgromadzenia złożona z 3 sióstr, których domek znalazł się ostatecznie na terenie Spółdzielni Kółek Rolniczych Poznań-Fabianowo, użytkującej przejęte przez Państwo grunty sióstr. Choć siostry zamieszkałe w budynku w Kotowie stały się formalnie niezależną wspólnotą, to dom zakonny w Żabikowie zawsze pełnił rolę opiekuńczą i ochronną dla tej wspólnoty.

Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 07.10.1954 r. powołano do życia miasto Luboń, składające się z trzech wsi: Luboń, Lasek, Żabikowo – siostry mieszkały więc odtąd w Luboniu 3.

Wspólnota zakonna w Żabikowie liczyła w okresie powojennym od 14 do 18 sióstr i zajmowała I piętro domu. Parter, jak również niektóre pomieszczenia w su-

Bez mała przez 40 lat, w powojennej rzeczywistości PRL, parter siedziby Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Maryi i nie tylko, zajmowały władze. Utworzono tu: Okręgowy Ośrodek Zdrowia w Żabikowie oraz Ubezpieczalnię Społeczną – Wydział Powiatowy – świadczą o tym szyldy nad wejściem do sióstr z 1950 roku uchwycone na zdjęciu z uroczystości
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Siostry czterech odgałęzień Zgromadzenia obecne na uroczystościach ze swymi Przełożonymi Generalnymi (siedzą w 1. rzędzie oznaczone na dole habitów „X”) od lewej: s. Filomena Dudzianka (starowiejskie), s. Agata Liczbińska (wielkopolskie), s. Demetria Cebula (śląskie), s. Joela Piłat (dębickie) fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

60 sióstr uczestniczyło we Mszy św. sprawowanej przez ks. abpa Antoniego Baraniaka²² przy jego grobie.

W związku z toczącym się w archidiecezji poznańskiej procesem beatyfikacyjnym Sł. B. Edmunda Bojanowskiego w Żabikowie miały miejsce następujące wydarzenia: 6 maja 1960 r. trumienkę ze szczątkami doczesnymi Założyciela umieszczono w specjalnej niszy pod posadzką, przykryto następnie kamienną płytą. 30 maja 1960 r. nastąpiło przełożenie szczątków do nowej metalowej trumienki. Zjechało się na ten dzień ok. 50 sióstr z różnych gałęzi Zgromadzenia. Stawił się również cały trybunał procesu diecezjalnego Sł. B. Edmunda. Obecnych było 6 kapłanów, 2 lekarzy – profesorów oraz przedstawiciel Państwowej Kontroli Sanitarnej. Po otwarciu grobu wydobytą trumienkę niosły 4 Matki Generalne. W głębokim milczeniu otwarto trumienkę i wyjęto czcigodne kości. Przy drzwiach zamkniętych, w obecności samego trybunału, oczyszczano, liczo i układano kości na przygotowanym stole. Po kilku godzinach pracy mogły wszystkie obecne siostry zobaczyć i uczcić szczątki doczesne swego Założyciela. Następnie ułożono kości do nowej metalowej trumienki, która po zamknięciu została umieszczona w dotychczasowej dębowej i ponownie w procesji żałobnej odniosły ją Matki Generalne w asyście kapłanów do krypty, gdzie zamurowania jej dokonał zaprzysiężony pracownik.

30 maja 1960 r. dokonano kolejnego przełożenia szczątków E. Bojanowskiego. Trumienkę niosą matki przełożone fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

22 Antoni Baraniak (1904-1977) – arcybiskup metropolita poznański w latach 1957-1977. Salezjanin, kapelan i sekretarz Prymasów Polski: Augusta Hlonda i Stefana Wyszyńskiego. Uwięziony w latach 1953-1956.

24.10.1960 r. przybył ks. abp A. Baraniak z bp. Franciszkiem Jedwabskim²³ oraz cały Trybunał, aby celebrować Mszę św. na zakończenie procesu diecezjalnego zwanego „informacyjnym” Sł. B. Edmunda, przy licznym udziale sióstr oraz wiernych świeckich.

Pod rządami komunistycznych władz sytuacja Kościoła w Polsce stawała się coraz trudniejsza. Ofiarami represji padały także osoby zakonne. W październiku 1961 roku zwolniono z pracy w ośrodku zdrowia siostrę pielęgniarkę, nie mając zastępstwa dla niej. By nie ucierpieć na tym chorzy podopieczni – pracowała społecznie. W marcu 1962 r. kolejna siostra została pozbawiona pracy w ośrodku. Podobnie z końcem czerwca 1962 r. państwo przejęło Przedszkole w Żabikowie, do tej pory prowadzone przez siostry. Niezapowiedziana 8-osobowa komisja dokonała inwentaryzacji, jednocześnie usuwając krzyże i obrazy religijne ze ścian, założono nowe zamki i opieczętowano przedszkole. Siostry służebniczki jako czynnik wrogi ideowo miały od tej pory zakaz pracy wychowawczej.

Liczne prośby ludności – potrzeby chorych w domach – spowodowały, że siostry 18 lipca 1962 r. utworzyły swój prywatny gabinet pielęgniarski (pokój przy klatce schodowej) dla chorych przychodzących na różne zabiegi. Rozpoczęto też

Arcybiskup Antoni Baraniak – Metropolita Poznański na uroczystościach dziękczynnych na zakończenie prac procesu informacyjnego na terenie archidiecezji w sprawie beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego, które miały miejsce 24 października 1960 r. w kaplicy sióstr w Żabikowie fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

23 Franciszek Jedwabski (1895-1975) – biskup pomocniczy poznański w latach 1946-1975. Powstaniec wielkopolski, sierż. WP. Proboszcz parafii katedralnej w Poznaniu. Więzień obozów koncentracyjnych w Mauthausen-Gusen i Dachau (1941-1945), rektor Kolegium Polskiego w Rzymie, bliski współpracownik arcybiskupów: Walentego Dymka i Antoniego Baraniaka.

wykonywanie np. zastrzyków bezpośrednio w domach chorych. Ta działalność była wysoko ceniona przez mieszkańców Żabikowa. Siostra pielęgniarka miała bardzo dużo zleceń, często wzywana była w nagłych sprawach także w nocy.

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej zwróciło się z prośbą o możliwość urządzenia w suterrenach domu (bez umowy i opłaty) kuchni dla przejętego wcześniej Przedszkola, na co Matka Generalna wyraziła zgodę, (stan taki trwał do 21 października 1983 r.). Udało się wtedy po wielu prośbach pozyskać pozwolenie Funduszu Mieszkaniowego na konieczny remont dachu.

W październiku 1962 roku rozpoczęła się pierwsza sesja Soboru Watykańskiego II i związane z tym ożywienie w Kościele, co pociągnęło za sobą wiele inicjatyw modlitewnych w intencji Soboru, w których siostry brały czynny udział.

W dniach 14-16 listopada 1964 r. uroczystie obchodzono 150. rocznicę urodzin Śl. B. Edmunda. W obchody te zaangażowane były nie tylko siostry, ale też katechizowane przez nie dzieci i ich rodzice.

Dwa lata później siostry były uczestniczkami wielkich wydarzeń milenijnych, szczególnie w farze poznańskiej, a następnie w październiku 1966 r. przyjmując wędrujący międzyzakonny obraz Matki Bożej Częstochowskiej – Królowej Polski.

Zleceń na wykonanie zastrzyków w domach chorych przybywało, dlatego w kwietniu 1967 r. zakupiono motorower marki Simson, na którym siostra pielęgniarka docierała do chorych. Odtąd widok siostry na „simsonku” wpisze się w krajobraz Lubonia.

Siostry w kwietniu 1967 r. przeżywały też wizytację kanoniczną z ramienia archidiecezji – wizytatorem był o. Leonard – karmelita.

9 listopada 1970 r. w kaplicy sióstr odprawiona została pierwsza Msza św. w nowym posoborowym rycie, odprawił ją ks. Bernard Czajka²⁴ – ówczesny proboszcz, w ornaście gotyckim uszytym przez siostry.

Czas od 7 sierpnia 1971 r. do sierpnia 1972 r. był rokiem jubileuszowym 100. rocznicy śmierci Śl. B. Edmunda. Na jego inauguracji, zebrało się przy grobie Założyciela 300 sióstr, które pod przewodnictwem bp. Franciszka Jedwabskiego brały udział we Mszy św., a następnie wystosowały telegram do Ojca Świętego – Pawła VI. Po Mszy św. udało się poczęstować śniadaniem wszystkich uczestników zgromadzonych w domu zakonnym oraz w salkach.

Siostra Dobrosława – pielęgniarka z motorowerem marki „Simson” na którym docierała do podopiecznych z zabiegami i zastrzykami fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

24 Bernard Czajka (1924-1994), ks. infułat, proboszcz parafii św. Barbary w Luboniu – Żabikowie (1868-1975) i Kolegiaty św. Marii Magdaleny w Poznaniu (1975-1994).

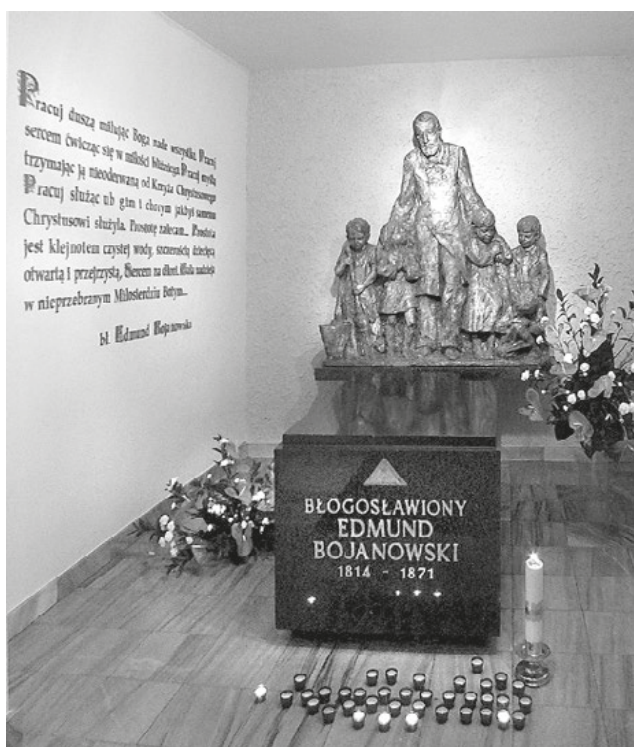

Po Mszy św. modlono się wspólnie o rychłą beatyfikację Sługi Bożego Edmunda Bojanowskiego
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Na wspólnym posiłku zorganizowanym na zakończenie uroczystości 100. rocznicy śmierci Edmunda Bojanowskiego. Na pierwszym planie oprócz bpa F. Jedwabskiego (z lewej), jego kapelan ks. Leonard Poloch (z prawej) i ówczesny proboszcz parafii św. Barbary ks. Bernard Czajka (1968-1975), siostry
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Zmodernizowane w 1972 r. miejsce wiecznego spoczynku założyciela Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Maryi – bł. Edmunda Bojanowskiego w kaplicy lubońskiego Sanktuarium z rzeźbą wykonaną z tworzywa sztucznego przez artystę Adama Chyrka. Na ścianie cytat: Pracuj duszą, miłując Boga. Pracuj sercem, ćwicząc się w miłości bliźniego. Pracuj myślą, trzymając ją nieoderwaną od Krzyża Chrystusowego. Pracuj, służąc ubogim i chorym, jakbyś samej Chrystusowi służyła. Prostotę zalecam... Prostota jest klejnotem czystej wody, szczerością dziecięcą otwartą i przejrzystą, Sercem na dłoni. Cała nadzieja w nieprzebranym miłosierdziu Bożym... / bł. Edmund Bojanowski (stan z 2014 r.) fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

Po tej uroczystej celebracji wprowadzono w parafii zwyczaj cotygodniowej Mszy św. (poniedziałki wieczorem) w kaplicy domu zakonnego wraz z nabożeństwem i prośbami do Sł. B. Edmunda, a obok krypty założono specjalną skrzynkę na intencje, które wierni mogli zapisywać na kartkach i tam umieszczać.

30 maja 1972 r. poczyniono pierwsze projekty modernizacji krypty Ojca Założyciela, których autorem był artysta Adam Chyrek. Powstała wtedy

Biskup Franciszek Jedwabski na uroczystej Mszy św. 7 sierpnia 1971 r. w setną rocznicę śmierci Edmunda Bojanowskiego, odprowadzanej jeszcze przed „starym” ołtarzem, ale już w posoborowym rycie, ze stołem ofiarnym skierowanym do wiernych fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

figura Edmunda z dziećmi i sarkofag z czarnego marmuru. Prace te wykonywano jako przygotowanie do wielkiej uroczystości zakończenia roku jubileuszowego setnej rocznicy śmierci Założyciela, na którą zaproszony był cały Episkopat Polski.

5 września 1972 r.

Zjazd Episkopatu Polski do Żabikowa to bodaj największe i jedno z najważniejszych wydarzeń. Miało to miejsce 5 września 1972 r. Poprzedzono je okresem intensywnych przygotowań, które nadzorował ks. abp A. Baraniak.

Uroczysta celebra odbyła się na placu pomiędzy kaplicą a „salkami”. Zbudowano specjalną trybunę dla Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego²⁵, kardynała Karola Wojtyły²⁶ i pozostałych biskupów zebranych na konferencji Episkopatu. Tuż przed uroczystościami „Edmundowymi” biskupi nawiedzili dawny obóz karno-śledczy w Żabikowie. Dzwony bijące na wieży kościoła św. Barbary obwieściły przyjazd zacnych gości. Procesyjnie udano się na plac i biskupi zajęli przygotowane trybuny.

5 września 1972 r. Luboń gościł Episkopat Polski na uroczystościach związanych z 100. rocznicą śmierci Edmunda Bojanowskiego. Na ceremonię organizowaną na terenie sióstr podążają otoczeni tłumem celebriansi: abp Antoni Baraniak, kard. Karol Wojtyła, abp Bolesław Kominek*, kard. Stefan Wyszyński fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

25 Stefan Wyszyński (1901-1991), prymas Polski w latach 1948-1981. Nazwany Prymasem Tysiąclecia, internowany w latach 1953-1956.

26 Karol Wojtyła (1920-2005) papież Jan Paweł II i suweren Państwa Watykańskiego, święty Kościoła katolickiego.

* Bolesław Kominek (1903-1974) – biskup od 1951 r., uczestnik soboru watykańskiego II, arcybiskup metropolita wrocławski od 28.06.1972 r., kardynał od 1973 r.

Przedstawiciele parafian przywitani serdecznie swoich arcybiskupów, dzieci wręcały kwiaty księdzu Prymasowi i wszystkim biskupom. Eucharystię celebrował ks. kard. K. Wojtyła, a kazanie wygłosił ks. kard. S. Wyszyński. Wspominał w pierwszym rzędzie ofiarę II wojny światowej i męczeństwo Polaków. Nawiązując do Ewangelii o Zwiastowaniu Najświętszej Maryi Pannie – przypominał rolę Maryi w dziele Odkupienia. Podkreślał cnoty Matki Bożej i jej służebną postawę, które były wzorem dla Sługi Bożego – Edmunda. Prowadzony przez Maryję potrafił skutecznie działać dla dobra bliźnich w trudnym dla Polski okresie wyniszczenia narodu i Kościoła przez zaborcę. Ks. Prymas zwrócił uwagę na odpowiedzialność, która spoczywa na duchowych córkach E. Bojanowskiego, którym przekazał w testamencie swoje ideały. Służebniczki Niepokalanej mają w całkowitym oddaniu się Bogu być gotowe na każdą ofiarę, na każde poświęcenie w spieszeniu z pomocą, wszędzie gdziekolwiek znajdują potrzebujących. Po Mszy św. odśpiewano „Boże, coś Polskę” oraz apel Jasnogórski, po czym biskupi udali się do kaplicy, aby uczcić spoczywające w krypcie szczątki Edmunda Bojanowskiego i pomodlić się o jego rychłą beatyfikację. Podczas uroczystości potężnie brzmiał śpiew ludu, i połączonego chóru sióstr służebniczek (82 siostry). Kolację dla Episkopatu przygotowano w salkach parafialnych odpowiednio udekorowanych. Cały plac, brama wjazdowa i wejście do kaplicy były wspaniale ozdobione.

Uroczystości w Żabikowie na długo pozostały w pamięci nie tylko sióstr służebniczek, ale także ok. 10-tysięcznej rzeszy wiernych, którzy przybyli z przywiązania i szacunku dla Arcybiskupa jak również jako dowód wiary, czci i podziwu dla świę-

Plenerowy ołtarz na dziedzińcu klasztornym, na tle salek katechetycznych. Ołtarz opatrzonej stosowną sentencją: WSZYSTKO, CO UCZYNILIŚCIE JEDNEMU Z TYCH BRACI MOICH NAJMNIEJSZYCH, MNIE UCZYNILIŚCIE fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

tobliwego kandydata na ołtarze. Obchody powyższe stanowiły zakończenie Roku

5 września 1972 r.

100. rocznica śmierci Sługi Bożej

5 września 1972 roku, Msza św. na zakończenie roku obchodów 100. rocznicy śmierci Edmunda Bojanowskiego odprawiona na dziedzińcu pomiędzy kaplicą Sióstr Służebniczek Maryi – obecnie Sanktuarium błogosławionego Edmunda Bojanowskiego (z prawej) a dawnymi salkami katechetycznymi (z lewej), koncelebrowana pod przewodnictwem ówczesnego ks. kardynała Karola Wojtyły (późniejszego Papieża św. Jana Pawła II) z udziałem Episkopatu Polski. Na ambonie, przy stole eucharystycznym, przemawia, widoczny z tyłu ks. abp Antoni Baraniak – Metropolita Poznański, obok po prawej siedzą Prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński i abp Bolesław Kominek – Metropolita Wrocławski fot. arch. Sióstr Służebniczek M., panoramę oprac. Piotr Ruszkowski (RHML)

...ego Edmunda Bojanowskiego - Msza św. z udziałem Episkopatu Polski w Żabikowie

Błogosławieństwo całego episkopatu Polski. Przy ołtarzu główny celebrans kard. Karol Wojtyła – późniejszy papież Jan Paweł II oraz od lewej: abp Bolesław Kominek, kard. Stefan Wyszyński i abp Antoni Baraniak (z prawej) fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Episkopat Polski na modlitwach w kaplicy, z prawej chór sióstr fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Jubileuszowego poświęconego uczczeniu 100. rocznicy śmierci Edmunda, jednakże można je uznać za inaugurację społecznych modlitw o jego beatyfikację, organizowanych jesienią tego roku we wszystkich parafiach Polski.

Przeżyte głęboko obchody w Żabikowie stanowiły niejako preludium do ożywienia zainteresowania szerszych kręgów społeczeństwa postacią Sługi Bożego. Wskazuje na to wzmożona liczba odwiedzin jego grobu, wśród nich także gości z zagranicy: np.: kard. Paulo Bertoli²⁷ w towarzystwie abpa A. Baraniaka, wiele sióstr, szczególnie tych wyjeżdżających do pracy misyjnej za granicę oraz wiernych świeckich.

W mieszczącej się obok sióstr parafii św. Barbary lata 1973-1974 stały się czasem wielu zmian w wyglądzie kościoła. Dostosowywano wystrój do wymogów liturgii posoborowej. W związku z tym likwidowany ołtarz Matki Bożej Nieustającej Pomocy z kościoła został decyzją ks. prob. B. Czajki tymczasowo przeniesiony do kaplicy sióstr. Po roku zmniejszono go i tymczasowość przeszła w długoterminowość. W kościele dokonano 27 czerwca 1974 r. poświęcenia nowego obrazu Matki Boskiej Nieustającej Pomocy oraz figury św. Józefa.

W dzienniku prowadzonym przez wspólnotę zaznaczono pod datą 20 września 1976 r., że siostron szczęśliwie zamontowano pierwszy telefon nr 120 122. Lektura dzienników skłania do refleksji i podziwu, jak wiele dobra: modlitwy, pracy, odwiedzin oraz radości, trudności i cierpień wydarzyło się w tym domu. Codziennność wypełniona ofiarą, otwarciem na innych, gościnnością, świadczeniem posługi dzieciom, chorym, wszystkim potrzebującym cechowały miejscową wspólnotę. W czasie odpustu

Modlitwy przed grobem założyciela Zgromadzenia Edmunda Bojanowskiego fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

27 Paolo Bertoli (1908-2001), włoski kardynał, prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych.

św. Barbary – 4 grudnia 1976 r., celebans sumy odpustowej ks. bp Marian Przykucki²⁸ tak to podsumował żartobliwie: „Gdyby tu sióstr nie było, nie byłoby Żabikowa”.

Zaangażowanie sióstr w życie parafii i społeczności widoczne na co dzień potęgowało się podczas przygotowań do różnych uroczystości: Boże Ciało – wszystkie ołtarze (do pewnego czasu), uroczystości komunijne dzieci – liczne grupy – wszelkie dekoracje, prowadzenie chóru, pomoc na plebanii w podjęciu gości w czasie odpustów itp. Do wydarzeń wymagających intensywnych przygotowań należała peregrynacja Matki Bożej w Jej Jasnogórskim Obrazie, która miała miejsce 18 grudnia 1977 r.

Przywitanie Matki Bożej, przybywającej z parafii św. Jana Bosko, odbyło się na skrzyżowaniu ulic Poniatowskiego, Cmentarnej i Klonowej. Stamtąd procesyjnie niosły obraz różne grupy parafian aż na plac kościelny. Tu odprawiono Eucharystię pod przewodnictwem ks. bpa Tadeusza Etera²⁹. Obraz wniesiono następnie do kościoła i umieszczono na przygotowanym tronie, rozpoczynając czuwanie całonocne. Następnego dnia po „godzinkach” o godz. 10.30 Obraz przeniesiono do udekorowanej kaplicy sióstr na dalszą modlitwę do godz. 15, kiedy to została odprawiona Msza św., a po niej Matka Boża powędrowała z powrotem do kościoła parafialnego. Pożegnanie i przekazanie Obrazu dla parafii na Świerczewie nastąpiło ok. godz. 17. Pod tą krótką relacją kryje się jednak wiele chwil modlitwy, wzruszeń, ufności w pomoc Matki Maryi w codziennych sprawach, wdzięczności za to, że przyszła do nas, że Jej obecność była tak bliska i odczuwalna.

W kwietniu 1978 r. rozpoczęto planowanie modernizacji kaplicy w Luboniu-Żabikowie celem jej odnowienia i ocieplenia. W spotkaniu wzięły udział władze Zgromadzenia z Pleszewa oraz artysta Adam Chyrek i miejscowa przełożona.

Siostry jako wierne córki Kościoła przeżyły głęboko, podaną drogą radiową wiadomość o śmierci papieża Pawła VI w święto Przemienienia Pańskiego 6 sierpnia 1978 r., następnie wybór kolejnego papieża Jana Pawła I, którego

Ołtarz boczny Matki Boskiej Nieustającej Pomocy został przeniesiony z kościoła św. Barbary. Ponad 40 lat, do 2014 roku, ustawiony z tyłu lewej nawy kaplicy sióstr służebniczek fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

28 Marian Przykucki (1924-2009), arcybiskup metropolita szczecińsko-kamieński w latach 1992-1999.

29 Tadeusz Etter (1911-1984), biskup pomocniczy poznański w latach 1959-1984. Więzień obozów koncentracyjnych w Dachau i Gusen.

Boże Ciało – 1969 r. przygotowanie i prowadzenie m.in. dziewczynek sypiących kwiatki podczas procesji z widoczną z prawej siostrą Konradyną Iglą, a także budowa ołtarza na drzwiach wejściowych do kaplicy – to zadania należące do siostr fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Ołtarz na drzwiach kaplicy w 1972 r. z okładką Biblii Tysiąclecia i hasłem „Jam jest prawda”
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

śmierć po 33 dniach pontyfikatu zaskoczyła cały świat. Niezwykła radość i entuzjazm wzbudziła wiadomość o wyborze ks. kard. Karola Wojtyły na papieża – Jana Pawła II. W dzienniku domowym siostry podkreśliły ten fakt wpisem w czerwonym kolorze.

Boże Ciało 22.05.2008 r. IV ołtarz przed głównym wejściem do Domu Generalnego Sióstr Służebniczek NMP przygotowany przez mistrzynię nowicjatu – s. Julitę Hoffmann z sentencją: EUCHARYSTIA JEST BRAMĄ NIEBA, KTÓRA OTWIERA SIĘ NA ZIEMI
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Procesyjne przejście obrazu Matki Bożej do kościoła św. Barbary fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Siostry w procesji z obrazem Królowej Polski fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Peregrynacja obrazu jasnogórskiego Matki Bożej w 1977 r. do kaplicy sióstr fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

17 września 1979 r. zakończyła swoją długoletnią posługę chorym s. Dobrosława – pielęgniarka, która przeniosła się niedaleko, pozostawiając sobie w razie potrzeby możliwość ewentualnego zastępstwa następczyni s. Lutosławy. Posługa siostry – pielęgniarki terenowej była bardzo potrzebna i wysoko ceniona przez mieszkańców, więc zleceń przybywało, szczególnie w okresach wzmożonych infekcji dróg oddechowych.

Przegląd dalszych wydarzeń

1980

- W roku 1980 prace remontowe kaplicy zaczynają się na dobre, podobnie na strychu nad chórem. Kaplica otrzymała nową posadzkę z płytek marmurowych, nowe ławki itp. oraz poszczególne elementy wyposażenia.

- 1 kwietnia 1980 r. nastąpiła likwidacja placówki sióstr w Kotowie. Domek, który zajmowały siostry wraz małą działką (739 m²), na której stał, udało się po wielu wcześniejszych zabiegach odwoławczych wyjąć spod działania ustawy o dobrach martwej ręki. Budynek wrócił więc na własność do Zgromadzenia. Dało to m.in. możliwość jego wynajęcia.

- 3 maja 1980 r., w 130. rocznicę założenia Zgromadzenia, przy grobie swojego Założyciela spotkały się wszystkie siostrzane nowicjaty 4 gałęzi sióstr służebniczek, będące w drodze na centralne uroczystości, które odbywały się na Świętej Górze w Gostyniu.

- W czerwcu 1980 r. zamontowano nową figurę Serca Jezusowego, w lipcu nowe tabernakulum.

- Latem 1980 r. dotarły do wspólnoty wieści o strajkach robotniczych na wybrzeżu. Siostry podjęły modlitwę o zwycięstwo dla dobrej sprawy.

- 14 grudnia 1980 roku nastąpiło poświęcenie kaplicy z nowymi: ołtarzem, tabernakulum, krzyżem, figurą Serca Jezusowego. Poświęcenia dokonał ks. bp Marian Przykucki wraz z ks. prob. Zygmuntem Sowińskim³⁰. Uroczystości towarzyszył śpiew chóru parafialnego pod dyktando s. Trojana Szymańskiej³¹. Chór przez nią prowadzony prezentował wysoki poziom, wykonał wiele koncertów nie tylko w parafii, ale także poza Luboniem, np. w Pleszewie, Skórzewie, Noskowie, Warszawie i wielu innych miejscach. Po remoncie w zwykłe, codzienne życie sióstr Żabikowa wpisywały się

30 Zygmunt Sowiński (1926-2012) – ksiądz kanonik, proboszcz parafii św. Barbary w Luboni Żabikowie w latach 1975-2001.

31 Teresa Szymańska (1927-2017) – siostra Trojana, przebywała we wspólnocie Sióstr Służebniczek NPNMP w Żabikowie w latach 1968-1991, organistka i dyrygentka chóru parafii św. Barbary.

Poświęcenie nowego wystroju kaplicy przez bpa Mariana Przykuckiego w grudniu 1980 r. Wcześniejszy, tradycyjny, przestrzenny ołtarz główny w prezbiterium został zastąpiony figurą zmartwychwstałego Chrystusa, który prawą ręką wskazuje na swoje serce. Rzeźbę wykonał Eugeniusz Olechowski
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

liczne odwiedziny sióstr z innych miejsc czy osób świeckich, które coraz częściej przybywały do grobu Śl. B. Edmunda, zawsze zauważone i ugoszczone przez wspólnotę. Prace remontowe trwały nadal w pomieszczeniach na strychu, czyli nad chórem.

- 30 kwietnia 1981 r. poświęcono stację nowej drogi krzyżowej wykonanej w drewnie. Cereemonii dokonał ks. Stefan Tomaszewicz³² – kustosz Muzeum Archidiecezjalnego w Poznaniu.

- Zarząd Zgromadzenia podjął decyzję o budowie domu dla Nowicjatu w Luboniu. W ten sposób chciano zadośćuczynić życzeniu Założyciela, który pragnął spoczywać przy Nowicjacie.

1981

Od maja 1981 r. zaczęła się zwózka materiałów na budowę tego domu. Czasy dla budownictwa, a szczególnie zaopatrzenia w materiały były bardzo trudne. Siostry w dziennikach wielokrotnie powoływały się na cud Opatrzności Boskiej, przejawiający się w zdobyciu różnymi drogami aż 17 ton cementu lub zgromadzeniu potrzebnej ilości cegły.

Zasadniczo główne elementy wystroju nie zmieniły się do dziś. Widok kaplicy po remoncie, jaki miał miejsce w 2015 r. fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

32 Stefan Tomaszewicz (1917-1992) – kapłan archidiecezji poznańskiej. Proboszcz parafii św. Floriana w Wirach (1959-1964), dyrektor Muzeum Archidiecezjalnego w Poznaniu w latach 1964-1991.

Ostatni większy remont m.in. dachu kaplicy miał miejsce w 2018 r. fot Piotr Ruszkowski

modlić się przy grobie Założyciela.

- Latem 1981 r. ruszyły na dobre prace ziemne przy budowie nowego budynku nowicjatu, przy okazji ta sama firma pod kierownictwem p. Marciniaka z Krotoszyna odnawiała domek w Jaskowie – kolebkę Zgromadzenia.

- Rozpoczęte prace budowlane nie przeszkadzały siostrom w normalnym życiu wspólnotowym, stanowiły jednak duże wyzwanie związane z aprowizacją. Robotnicy przez całe tygodnie mieszkali w pokojach na poddaszu i mieli zapewniane posiłki. Towar trzeba było zdobyć. Z pomocą siostrom przychodził Pleszew i inne placówki.

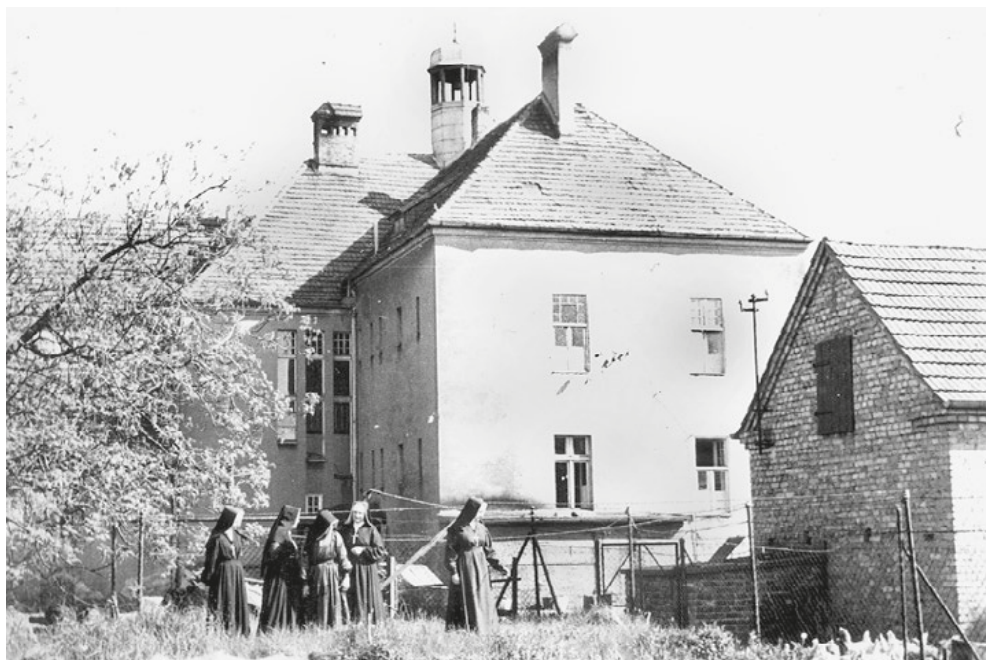
- Dziennik wspomina o udziale sióstr w poświęceniu krzyża w dawnym obozie karnym w Żabikowie, co miało miejsce 6 września 1981 r.

W przeddzień Kapituły generalnej odbytej w Pleszewie Zarząd Zgromadzenia zorganizował dzień modlitw w intencji Kapituły przy grobie Ojca.

- Wiadomość o stanie wojennym 13 grudnia 1981 r. – tak siostry opisały w swoim dzienniku

- 13 maja 1981 r. podczas odprawianego właśnie nabożeństwa majowego wpadła do kościoła s. Cecylia z wiadomością o zamachu na Ojca Świętego Jana Pawła II, co wstrząsnęło wszystkimi. Natychmiast nabożeństwo maryjne przerodziło się w błagalne w intencji papieża. Modlitwy kontynuowane były do późna już we wspólnocie zakonnej oraz przez kolejne dni. Wkrótce do modlitw dołączono też intencje za chorego ks. prymasa Stefana Wyszyńskiego, który odszedł do domu Ojca 28 maja 1981 r.

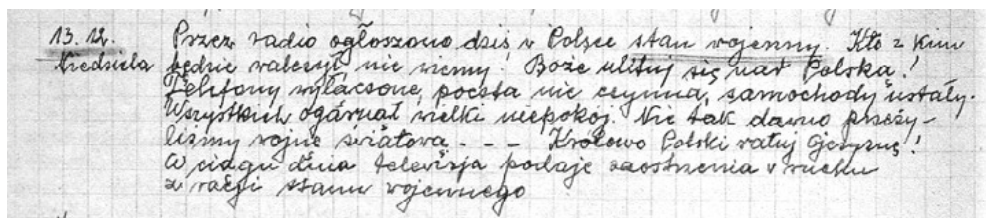
- Czas wakacji był zawsze czasem większego ruchu pielgrzymkowego do grobu Ojca Edmunda. Przyjeżdżały grupy wiernych, zazwyczaj pod opieką służebniczek różnych gałęzi, grupy sióstr udających się na rekolekcje do Gostynia, pojedyncze siostry, nowicjaty, aby po-

Miejsce, w którym w niedalekiej przyszłości stać miał dom nowicjatu i łącznik z zabytkowym, pierwotnym budynkiem widocznym na drugim planie. Na pierwszym planie z prawej widoczny szczyt domku gospodarczego fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Stan robót na budowie nowicjatu w połowie października 1981 r. i wizyta: o. Michała Machejka – postulatora procesu beatyfikacyjnego E. Bojanowskiego (5. z prawej), ks. Mariana Fąkę – wicepostulatora (4. z prawej), s. Manfredę Kornacką – matkę generalną (3. z lewej), s. Cecylię Szymańską (2. z lewej), s. Romualdę Krzemińską (6. z lewej) i sióstr „domowych” fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Wpis w dzienniku sióstr pod datą: 13.12. Niedziela / Przez radio ogłoszono dziś w Polsce stan wojenny. Kto z kim będzie walczył, nie wiemy! Boże, ulituj się nad Polską! Telefony wyłączone, poczta nieczynna, samochody ustaly. Wszystkich ogarnął wielki niepokój. Nie tak dawno przeżyliśmy wojnę światową.... Królowo Polski, ratuj Ojczyznę! W ciągu dnia telewizja podaje zaostrenienia w ruchu z racji stanu wojennego. fot. arch. Siostr Służebniczek M.

- Trudności w funkcjonowaniu codziennym odnotowały siostry w różnych obszarach. Choćby zaopatrzenie na nadchodzące święta Bożego Narodzenia, w kolejce po karpia stały przez cały dzień.

1982

- Rok 1982-83 został w kościele polskim ogłoszony jako rok Jubileuszu 600-lecia obecności Matki Bożej w jej Jasnogórskim Obrazie. W parafii św. Barbary inauguracja roku jubileuszowego odbyła się 3 stycznia apelem jasnogórskim o godz. 21 – wtedy zabiły dzwony na wszystkich wieżach kościelnych w Polsce.

- Już w styczniu 1982 r. w Żabikowie u sióstr pojawił się pierwszy transport darów – dzięki dobroczyńcom z Włoch. Siostry rozładowały i rozdzielały dary wg potrzeb. Mimo trudnych czasów prace budowlane postępowały, dostarczono już część okien, pojawili się instalatorzy. Regularnie odbywały się narady zespołu inżynierskiego z przedstawicielkami zarządu i miejscowej wspólnoty co do dalszych prac. Zdecydowano m.in. o rozebraniu starego domku gospodarczego w podwórze.

- Codziennie urozmaicały uroczystości związane z rokiem jubileuszowym Maryjnym. W ramach inicjatywy nawiedzenia Maryi wszystkich katedr polskich siostry wzięły udział 27 maja 1982 r. w peregrynacji Matki Bożej Częstochowskiej do katedry poznańskiej.

- 24 sierpnia 1982 r. budowa Domu Nowicjatu doszła do tzw. „wieńca” – Opatrzność Boża sprawiła, że prace postępowały, a cudem stawało się zdobycie potrzebnych materiałów budowlanych. Na uczczenie tego faktu oraz dla planów na przyszłość zjechał się cały sztab z firmy budowlanej oraz siostry z zarządu – razem 17 osób. Ugoszczono ich obiadem.

1983

- Rozpoczął się czas prac wykończeniowych i wyposażania budynku nowicjatu w urządzenia i meble. Wiele osób odwiedzało i interesowało się stanem budowy. Siostry innych domów wspomagały prowiantem, z racji na wyżywienie pracowników – w porywach dla 21 osób. W trakcie budowy domu nowicjatu postarano się o pozwolenie na budowę tzw. łącznika – budynku łączącego nowicjat ze „starym domem”. Urzędowy odbiór budynku nowicjatu odbył się 12 października 1983 r., a już 14 listopada nastąpiła przeprowadzka Nowicjatu z Pleszewa do Lubonia w liczbie

Ciężarówka z Włoch z miejscowości Vicenza z darami dla lokalnej społeczności wychodzącej spod panowania ustroju komunizmu. Akcja z kwietnia 1989 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

W ręcznym rozładunku tira z Włoch brało udział wiele sióstr, szczególnie młodych nowicjuszek
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

21 sióstr z mistrzynią s. Miriam Szyszką³³. Tym samym – ostatecznie spełniło się pragnienie Sł. B. Edmunda, by spoczywać przy nowicjacie. Dwa dni po przeprowadzce – 16 listopada poświęcono nowy dom nowicjatu. Dokonali tego: (jezuita) o. Wacław Niedźwiadek SJ, gość z Brazylii ks. Leon Lisiewicz oraz ks. prob. Zygmunt Sowiński, towarzyszyły tej uroczystości siostry z zarządu Zgromadzenia oraz miejscowe. Dodatkowo w dniach przedświątecznych – 22 grudnia 1983 r. poświęcenia kaplicy nowicjatu dokonał ks. abp Jerzy Stroba, który jak gospodarz obejrzał cały dom, a podczas posiłku przyjął składane przez siostry życzenia z okazji Bożego Narodzenia.

Wspólnota sióstr w Żabikowie powiększona o grupę nowicjuszek stała się bardzo widoczna w parafii św. Barbary, ponieważ siostry nie mając własnego kapelana, uczestniczyły we Mszach św. w kościele. Szczególnej życzliwości doznał nowicjat od ks. prob. Z. Sowińskiego, którego cieszył widok białych welonów w kościele. Od momentu przeprowadzki nowicjatu życie domu żabikowskiego weszło w rytm uroczystości ślubów zakonnych, obłóczyn, ceremonii wieczystej profesji itp., które cyklicznie w ciągu lat się powtarzały.

1984

Pierwszej uroczystości ślubów zakonnych w tym domu przewodniczył ks. bp Stanisław Napierała – 11 lutego 1984 r. – składało je 6 sióstr, które z tej okazji zaprosiły swoje rodziny – razem 53 osoby.

- Prace budowlane na posesji sióstr trwały dalej, na tzw. łączniku oraz przy budynku garażowym w głębi podwórza.

- Życie wspólnoty płynęło dalej w codziennej posłudze, urozmaicane rozładunkiem darów, zakonnymi i parafialnymi uroczystościami. Coraz więcej osób odwiedzało grób

33 Barbara Miriam Szyszka (1947-2010) – Mistrzyni Nowicjatu Sióstr Służebniczek NPNMP w Pleszewie i Luboniu w latach 1980-1987, Przełożona Generalna Zgromadzenia w latach 1993-1999. Odznaczała się wolnością wewnętrzną. Rozkochana w Duchu Świętym i Maryi, wносиła osobą dużo pokoju i naturalności. Dla wielu była świadkiem żywej wiary oraz zażyłości z Jezusem i Maryją.

Poświęcenia kaplicy w budynku nowicjatu dokonał abp Jerzy Stroba 22.12.1983 r.
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

16 listopada 1983 r. poświęcono nowy dom nowicjatu. Dokonali tego: jezuita o. Wacław Niedźwiadek SJ, gość z Brazylii ks. Leon Lisiewicz oraz ks. prob. Zygmunt Sowiński (z lewej)
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Sł. B. Edmunda, między innymi włoski promotor procesu beatyfikacyjnego – Monsignore Giovanni Papa i wielu innych.

- 8 grudnia 1984 r. dokonano przeniesienia siedziby Domu Generalnego z Pleszewa do Lubonia – Żabikowa. W tej historycznej chwili uroczystą Eucharystię sprawował

ks. abp Jerzy Stroba a dokument Stolicy Apostolskiej potwierdzający nową strukturę Zgromadzenia odczytała Matka Generalna – Manfredda Kornacka. Od tego dnia Zgromadzenie posiadało 3 prowincje zakonne – z siedzibami w: Pleszewie, Konstancinie-Jeziornej oraz w Brazylii. Historia Domu Generalnego Sióstr Służebniczek NP

Dom nowicjatu w pełnej krasie wraz z łącznikiem „starego domu” stan po 1988 r.
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Ważny dla każdej siostry moment obłóczyn – zamiany świeckiego ubrania na habit zakonny. Zdjęcia z 15 lipca 1989 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

NMP – gałęzi wielkopolskiej wpisuje się od tego momentu w historię miasta Luboń.

- 12-13 grudnia 1984 r., po wielu latach, wyprowadził się Ośrodek Zdrowia, zajmujący pomieszczenia parteru głównego domu niemal w całości od 1945 r. Przystąpiono do adaptacji na potrzeby wspólnoty zakonnej oraz renowacji lokali parteru. 20 grudnia 1984 r. oddano

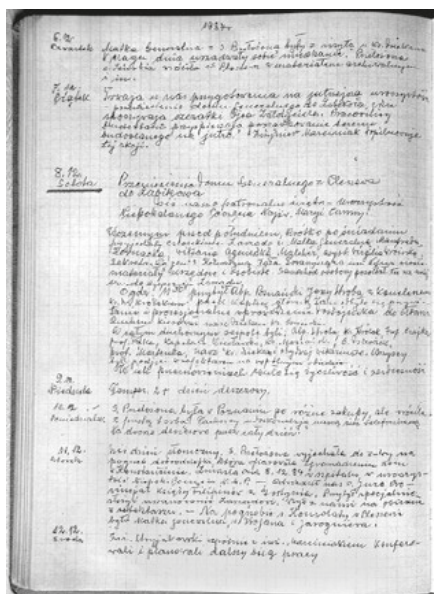

Wspólnota nowicjacka po obłóczynach na schodach przed wejściem głównym do Domu Generalnego w Luboni w czerwcu 1998 r. z mistrzyniami: postulat – s. Urszulą Kubiak (u dołu) i nowicjatu – s. Rut Szymanowską (wyżej) w ciemnych kornetach fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Siostry, przy obecności swoich rodzin, składają pierwsze śluby zakonne. Uroczystość z 16.07.1987 r., w której ślubowały siostry: Urszula Kubiak, Michała Górniak, Anna Kosmacz, Konsolata Mierzwa, Sylwia Pawlak, Elżbieta Schmidt, Narcyza Kozubska, Grażyna Pliszka i Fortunata Jakubowska. Siostry jeszcze w starego „kroju” kornetach, które w następnym roku zostały zmienione fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Śluby zakonne składane w 2012 r.* Tutaj widzimy siostry w dwójki rodzaju kornetach.

Wprowadzonym w 1988 r. modelu – siostry profeski 3. i 5. oraz Matka Generalna Rafała Kisiel (z prawej), a także jeszcze prostsze rozwiązanie, wprowadzone do wyboru, od 2011 r., przyjęte przez trzy pozostałe profeski (1., 2. i 4.) Rafał Wojtyniak, arch., „WL”

Strona z kroniki Zgromadzenia, w której pod sobotnią datą 8 grudnia 1984 r. wpisało historycznie ważne wydarzenie – przeniesienie Domu Generalnego z Pleszewa do Żabikowa! fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

po kilku takich odwiedzinach, zapisały: „Boże, zachowaj nas od takich wizyt”. Rozpoczęto remont spalonego dachu.

Życie codzienne wspólnoty Domu Generalnego urozmaicały uroczystości związane z modlitwami o beatyfikację Założyciela, które, choć odbywały się na Świętej Górze w Gostyniu, to i tak wiele sióstr przewijało się wtedy przez Luboń, chcąc

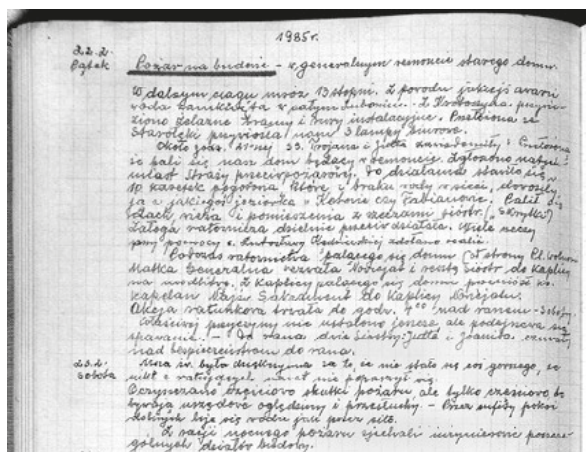
do użytku budynek łącznika domu starego z nowicjatem.

1985

- 9 stycznia 1985 r. Dom Generalny otrzymał pierwszego kapelana, był nim – ks. Andrzej Najdek, co oznaczało, że siostry mogły już uczestniczyć w codziennej Eucharystii we własnej kaplicy, a także zapraszać wiernych na nabożeństwa, szczególnie związane z kultem Sługi Bożego – Edmunda Bojanowskiego.

- 22 lutego tegoż roku, wieczorem nawiedziło siostry wielkie doświadczenie pożaru, powstałego z nieustalonych przyczyn, być może na skutek prac niebezpiecznych pożarowo prowadzonych wtedy podczas remontów. Trudności w gaszeniu pożaru spotęgowała awaria wodociągów, która właśnie tego dnia miała miejsce. Wodę do gaszenia płonącego dachu starego domu trzeba było wozić z okolicznych zbiorników. Od dnia pożaru dom był wizytowany cyklicznie przez osoby z Wydziału do spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. Siostry w dzienniku,

* „Więści Lubońskie” 09-2012, s. 37

Wpis do kroniki o pożarze dachu zabytkowego domu z piątku 22 lutego 1985 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

stopadzie 1985 r. uświetnił chór „Poznańskie Słowiki” pod dyrygenturą prof. Stefana Stuligrosza, poświęcono też krzyż w ogrodzie, ciągle jeszcze rozdawano dary dostarczane szczególnie z Włoch.

1986

- 27 czerwca 1986 r. poświęcono pierwszy samochód Fiat 126 p. dla potrzeb pielęgniarki terenowej, zaś 22 listopada 1986 r., przy wjeździe na teren sióstr, postawiono i poświęcono figurę Matki Bożej Niepokalanej, otrzymaną od księży ze Zgromadzenia Misjonarzy Ducha Świętego z Puszczykówka (CSSp), potocznie nazywanych „Duchaczami”.

- W życiu zakonnym miały też miejsce niekiedy niecodzienne zdarzenia. W prowadzonym dzienniku, w dniach poprzedzających Boże Narodzenie 1986 r. siostry odnotowały:

Zwęglona konstrukcja dachu budynku zakupionego przez siostry w 1920 roku
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

zatrzymać się na modlitwie przy jego grobie. Taki zjazd sióstr służebniczek różnych gałęzi odbył się m.in. 28 sierpnia 1985 r. (Wydarzenie zostało zapisane na taśmie filmowej przez reżysera filmu o Edmundzie Bojanowskim – Zbigniewa Szaniawskiego³⁴).

- Od 1 września 1985 r. nastąpiła zmiana kapelana – został nim ks. Robert Barbuziński, który wprowadził w życie domu spotkania formacyjne Pomocników Maryi Matki Kościoła oraz wiele innych apostołskich działań. Uroczystości Edmundowe w li-

34 Edmund Zbigniew Szaniawski (1922-2018), reżyser i scenarzysta, powstaniec warszawski. Duża część dorobku filmowego Szaniawskiego dotyczy historii Kościoła i jego wybitnych przedstawicieli.

Z uszkodzonej pożarem części dachu zdjęto dachówki i przystąpiono do wymiany więźby dachowej fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

znaleziono portmonetkę na parkingu, zawierającą 30 000 zł – w środku była fotografia z adresem. Na tej podstawie znaleziono właściciela. Gdy siostry podjechały do jego domu samochodem, cała rodzina na klęczkach modliła się o znalezienie zguby. To mogą być przykłady i zarazem dowody na działanie m.in. Ducha Świętego oraz wiarę w Bożą Opatrzność!

Nowe krokwie konstrukcji spalonego dachu widoczne na zdjęciu z procesji Bożego Ciała w 1985 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

1987

- Rok 1987 w styczniu odznaczył się poświęceniem nowej drogi krzyżowej w kaplicy nowicjatu. Została ufundowana przez ks. inf. Franciszka Mączyńskiego z Rzymu.

- Czerwiec 1987 r. zapisał się kolejną pielgrzymką papieża Jana Pawła II do Polski, siostry starały się uczestniczyć w niektórych spotkaniach, a pozostałe w domu mogły śledzić wydarzenia w telewizji i pierwszy raz zadzwonić dzwonem na wieżycze domu poruszonym napędem elektrycznym.

W listopadzie 1987 r., od 14-26 odbyła się pierwsza w żabikowskim domu Kapituła Generalna – podczas niej, na trzecią kadencję wybrano M. Manfredę Kornacką. Kapituła ta między innymi wprowadziła nowy krój welonu, który siostry po raz pierwszy założyły 27 czerwca 1988 r.

1988

- 30 czerwca 1988 r. tegoż roku nastąpiła zmiana kapelana, przyjechał ks. Tomasz Rak. W lipcu dokonano poświęcenia drogi krzyżowej w ogrodzie a także figury św. Józefa na dziedzińcu.

Obrady XX kapituły generalnej i zarazem pierwszej w Luboniu, podczas której wybrano matkę generalną s. Manfredę Kornacką na trzecią jej kadencję fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Jeden z historycznych momentów w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek Maryi w Żabikowie – ostatni wieczór „w kapach” 26 czerwca 1988 r. Od następnego dnia obowiązywał nowy, wygodniejszy ubiór, szczególnie nakrycie głowy fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Kapituły Generalne Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NPNMP jakie odbywały się w Luboniu

- W grudnia 1988 r. miała miejsce eks-humacja szczątków Matki Elżbiety Szkudłapskiej³⁵, wiernej współpracownicy ojca założyciela – Edmunda Bojanowskiego z cmentarza w Mielżynie, gdzie była pierwotnie pochowana – na cmentarz w Żabikowie.

Nr kapituły	czas kapituły	wybór Matki Generalnej	kolejna kadencja
I (XX)	listopad 1987 r.	M. Manfreda Kornacka	III kadencja
II	sierpień 1993 r.	M. Miriam Szyszka	I kadencja
III	sierpień 1999 r.	M. Oktawiana Olejnik	I kadencja
IV	sierpień 2005 r.	M. Oktawiana Olejnik	II kadencja
V	sierpień 2011 r.	M. Rafała Kisiel	I kadencja
VI	sierpień 2017 r.	M. Rafała Kisiel	II kadencja

kadencja Matki Generalnej trwa 6 lat

35 Elżbieta Szkudłapska (1839-1910) – pierwsza Mistrzyni nowicjatu w Jaszkuwie, następnie przełożona główna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Maryi w latach 1869-1890.

1989-1990

- W roku 1989 – w lipcu rozpoczęła się kolejna inwestycja na terenie sióstr, tym razem była to budowa Ochronki i Domu Rekolekcyjnego, plac budowy poświęcił bp Zenon Grocholewski.

- W kaplicy, przy absydzie,

Siostra Elżbieta Szkudłapska – bezpośrednia współpracownica Edmunda Bojanowskiego pierwsza Mistrzyni nowicjatu i Matka Przełożona od 1988 r. leży na cmentarzu w Żabikowie

Poświęcenia figury św. Józefa na dziedzińcu zgromadzenia dokonał ks. kard. Józef Glemp – Prymas Polski (lipiec 1988 r.)
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

zawieszono ikonę Matki Bożej Częstochowskiej wykonaną przez ks. Mariana Lewandowskiego.

- 14 listopada miała miejsce uroczystość poświęcenia pomnika Edmunda Bojanowskiego, na froncie przed domem. Wykonawcą pomnika był Eugeniusz Olechowski³⁶, a poświęcenia dokonał abp Jerzy Stroba.

- Uroczyste celebracje były jedynie przerwami szarej codzienności, w której pełniono konkretną służbę dla: chorych, dzieci (katechizacja), ubogich

i w podeszłym wieku. Działania sióstr w dziedzinie pomocy społecznej zostały dostrzeżone. Na zebranie Komitetu Opieki Społecznej w październiku 1990 r. zaproszono także siostry.

- Po przemianach ustrojowych, jakie w Polsce nastąpiły w 1989 r. otworzyły się nowe możliwości zaangażowania się sióstr w służbę ludziom, czego w czasach komunistycznych były pozbawione. Mogły na nowo prowadzić przedszkola, prace apostołskie według swojego charyzmatu.

1991-1992

- Dążenie do większej jedności Zgromadzeń Służebniczek Maryi zaowocowało zatwierdzeniem 29 maja 1991 r. statutu Federacji Zgromadzeń pochodzących od Edmunda Bojanowskiego, a poprzez przeciwności czasu zaborów podzielonych na

36 Eugeniusz Olechowski (1947-2006) – artysta rzeźbiarz, twórca projektów monumentalnych, kameralnych a także wnętrz sakralnych. Jego dziełem są m.in.: pomnik Chrystusa znajdujący się przy parafii Najświętszego Zbawiciela w Poznaniu, przy ul. Fredry (2000), nagrobek abpa Antoniego Baraniaka w Archikatedrze Poznańskiej (1986), ołtarz główny w parafii św. Jana Bosko w Luboniu (1981), replikę tablicy poświęconej ks. Stanisławowi Streichowi wraz z medalionem (1998).

Budowa Ochronki i Domu Rekolekcyjnego idzie całą parą – stan z września 1990 r.
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

4 gałęzie. Uroczyste ogłoszenie Federacji Sióstr Służebniczek nastąpiło 3 sierpnia 1991 r. przy grobie Sługi Bożego. Dokonano tego podczas uroczystej Eucharystii pod przewodnictwem nuncjusza apostolskiego ks. abpa Józefa Kowalczyka.

- 1 września 1991 r. w sali nad garażami otwarto drugą (pierwsza była przed wojną) Ochronkę dla dzieci prowadzoną przez Zgromadzenie. Siostry Renata i Joanna kontynuowały tradycje ochronki św. Alojzego prowadzonej w tym domu przed II wojną światową. Przypomnijmy, że po wojnie siostry jedynie mogły pracować w przedszkolu należącym do parafii. Teraz zgromadzenie samodzielnie założyło, prowadziło i odpowiadało za dzieło, do którego szczególnie zostało powołane – prowadzenie ochronki! Już po roku działalności Ochronka mogła się przeprowadzić do nowego budynku³⁷, specjalnie przystosowanego dla dzieci, uroczyste poświęcenie nowej Ochronki i jednocześnie Domu Rekolekcyjnego nastąpiło 4 grudnia 1992 r. przez abpa Jerzego Strobę³⁸. W uroczystościach wzięło udział około 100 gości – zanotowały siostry w dzienniku.

Matki generalne z czterech gałęzi Sióstr Służebniczek Maryi przed niedawno postawionym i poświęconym pomnikiem Założyciela – bł. Edmunda Bojanowskiego dłuta Eugeniusza Olechowskiego w Luboniu-Żabikowie 1 maja 1990 r. Od lewej: s. Marietta Kopińska (służebniczki starowiejskie), s. Celina Czechowska (służebniczki dębickie), s. Manfreda Kornacka (służebniczki wielkopolskie) i s. Amabilis Smoll (służebniczki śląskie)
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

37 „Wieści Lubońskie” 07-1991 s. 5

38 „Wieści Lubońskie” 12-1992, s. 1

Przed utworzeniem federacji siostry służebniczki odwiedziły Ojca Świętego Jana Pawła II i uczestniczyły 14 stycznia 1990 r. we Mszy św. odprawianej w prywatnej kaplicy papieża fot. Arturo Mari

Imponujący gmach nowej Ochronki mógł zostać zrealizowany dopiero po zmianach ustrojowych w Polsce po 1989 r. Drugą funkcję, jaką pełni, to prowadzenie rekolekcji. Dom wybudowany w zaciszu na terenie sióstr, oddalony od ruchliwych jezdni pl. E. Bojanowskiego i ul. Zielonej posiada też swoją kaplicę oraz zaplecza socjalne i kuchnię fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

3 sierpnia 1991 r. w Luboniu, gdzie spoczywa założyciel bł. Edmund Bojanowski siostry służebniczki czterech gałęzi utworzyły przy udziale Nuncjusza Apostolskiego – ks. abpa Józefa Kowalczyka Federację Sióstr Służebniczek Maryi. Od lewej: s. Celina Czechowska* (Służebniczki Dębickie), s. Marietta Kopińska** (Służebniczki Starowiejskie), s. Manfreda Kornacka*** (Służebniczki Wielkopolskie) i s. Amabilis Smoll**** (Służebniczki Śląskie) fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Uroczystego poświęcenia gmachu Ochronki i Domu Rekolekcyjnego dokonał 4 grudnia 1992 r abp Jerzy Stroba w asyście ks. kapelana Tomasza Raka (w komży z prawej) przy obecności sióstr, księży, dzieci i ich rodziców, samorządowych władz lokalnych itp. fot. Piotr Ruszkowski

* S. Celina Janina Czechowska (1935-2016) – Przełożona generalna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Bogarodzicy Dziewicy Niepokalanie Poczętej (1977-1995).

** S. Marietta Alicja Kopińska (1938-2004) – Przełożona prowincjalna w Krakowie (1979-1985), przełożona generalna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej w Starej Wsi (1985-1997), przełożona prowincjalna w Przemyślu (1997-2004).

*** S. Manfreda Maria Kornacka – Przełożona Generalna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej – Służebniczki Wielkopolskie, Luboń (1975-1993).

**** S. Amabilis Maria Smoll (ur. 1942) – Przełożona Generalna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej – Służebniczki Śląskie, Wrocław (1989-1995).

Pamiątkowe zdjęcie przedszkolaków z Jego Ekscelemcją abp. Jerzym Strobą, Matką generalną s. Manfredą Kornacką (w środku), i siostrami wychowawczyniami: Renatą Klużą (z prawej) i Joanną Gulcz
fot. Piotr Ruszkowski

1993

W sierpniu 1993 r. odbyła się już druga w Luboniu Kapituła Generalna, na której wybrano M. Miriam Szyszkę na przełożoną generalną. Życie Domu Generalnego biegło rytmem wyjazdów i przyjazdów na i z wizytacji nowych placówek, odwiedzin rodzin, przyjmowania gości pragnących pomedytować przy grobie Sł. B. Edmunda. Skromną, cichą, rzetelną pracę wielu siostr utkany był każdy dzień i kolejne lata.

Pierwsze jasełka w Ochronce im. Edmunda Bojanowskiego w Luboniu 20 grudnia 1991 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

1996

Codziennosc przerywały uroczystości, np. jubileuszu 75-lecia Domu celebrowane pod przewodnictwem ks. Zbigniewa Starczewskiego – superiora ze Świętej Góry, a także wydarzenia federacyjne jak sympozjum dla zarządów generalnych i prowincjalnych wszystkich Zgromadzeń Służebniczek, które odbyło się w dniach 1-3

Balik grupy młodszej prowadzonej przez s. Joannę Gulcz w żabikowskiej Ochronie w lutym 1993 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Przedszkolaki z siostrami – opiekunkami wiwatują polskimi flagami z wizerunkami orła – godła Polski i papieża Jana Pawła II po beatyfikacji patrona – Edmunda Bojanowskiego w czerwcu 1999 r. Dziś niespełna trzydziestolatkiem zaczynają czynnie uczestniczyć w kształtowaniu rzeczywistości naszego kraju
fot. Piotr Ruszkowski

czerwca 1996 r. Uroczysta eucharystia na 125-lecie śmierci Sł. B. Edmunda Bojanowskiego była transmitowana przez Radio Maryja 3 czerwca o godz. 11. Głównym celebrazem był ks. kard Józef Glemp oraz abp Juliusz Paetz i ks. inf. Marian Fąka.

- Siostry w swoich zapiskach odnotowują też wydarzenia mające miejsce w przestrzeni politycznej i społecznej – zaznaczyły stosownym wpisem dzień 24 października 1996 r. – *Dopuszczenie aborcji – haniebnny wyrok w parlamencie polskim.*

1997

2 lutego 1997 r. – zapisał się jako dzień radosny. Papież Jan Paweł II ogłosił I Światowy Dzień Osób Konsekrowanych. Siostry od tego dnia, co roku razem z innymi osobami konsekrowanymi archidiecezji oraz biskupami, świętowały w katedrze w Poznaniu.

Na przełomie maja i czerwca 1997 roku gościliśmy po raz kolejny papieża Jana Pawła II w Polsce, m.in. drugi już raz także w Poznaniu. Odbychał się wówczas

Siostry Służebniczki Maryi – gałąź Wielkopolska posiadają m.in. prowincję za granicą np. w Brazylii. Podczas odwiedzin matki generalnej s. Manfredy Kornackiej i s. wikarii Miriam Szyszki w Ameryce Południowej w okresie październik – grudzień 1991 r. fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Pierwsze „misjonarki” z Lubonia na Białorusi w miejscowości Indura* s. Edmunda Kózka i Natanaela Jakubowska z matką generalną Manfredą Kornacką, księdzem Walentym Kublikiem, który zabiegał o sprowadzenie sióstr do Indury, klęczy z pieskiem s. Lila pracująca przy parafii pw. Trójcy Przenajświętszej od wielu lat. Codzienne życie nie było łatwe (1992 r.) fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

* Indura – wieś na Białorusi ok. 25 km na południe od Grodna, w I i II RP miasteczko na terenie Polski.

Dziewczęta z Białorusi na wakacjach w Luboniu i Pleszewie w lipcu 1992 r.
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Siostry służebniczki na dworcu w Starołęce z biskupem Janem Lengą przed wyjazdem na placówkę w Kazachstanie 1 sierpnia 1994 r. Do Czkałowa jechały s. Natanaela Jakubowska i s. Sława Lewandowska, a do Oziornoj: s. Klaudia Wawrzyniak, s. Tomiła Maćkowiak i s. Joanna Gulcz fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Kongres Eucharystyczny we Wrocławiu, siostry, zwłaszcza młodsze, brały udział w tych wydarzeniach.

W listopadzie 1997 r. odbywała się wizytacja parafii św. Barbary, podczas której odwiedził nasz dom bp Marek Jędraszewski wraz z proboszczem ks. Zygmuntem Sowińskim i innymi kapłanami.

Pogarszał się stan zdrowia ks. Tomasza Raka – kapelana Domu Generalnego. Postępująca choroba przewlekła ograniczała go w sprawowaniu funkcji kapłańskich i posługi duszpasterskiej. Nie mógł już np. osobiście rozdawać komunii św. Potrzebował pomocy, aby podejść do tabernakulum, poruszał się z coraz większą trudnością. Posługę w zakrystii w tym czasie rozpoczęła i pełni ją do dziś s. Norberta Mądrawska a s. Edmunda Kózka została szafarzem i udzielała współsiostrom komunii św.

Tymczasem w Rzymie trwały prace w Kongregacji do spraw Świętych, prowadzące do ogłoszenia Edmunda Bojanowskiego – błogosławionym Kościoła. Siostry tu w Polsce wspierały te działania swoją modlitwą i ofiarą. Cyklicznie odbywały się czuwania modlitewne w tej intencji.

1998

3 lipca 1998 r. – promulgowano³⁹ w Rzymie dekret o heroiczności cnót Sł. B. Edmunda Bojanowskiego. Na tej uroczystości obecne były wszystkie przełożone generalne czterech gałęzi Sióstr Służebniczek Maryi. W związku z procedurami w postępującym procesie beatyfikacyjnym w Luboniu dokonano rekognicji⁴⁰ szczątków doczesnych Edmunda, co miało miejsce 22 października 1998 r. Czynności tej przewodniczył ks. abp Zenon Grocholewski – postulator w procesie beatyfikacyjnym. Obecna była też cała Rada Federacji, ks. inf. Marian Fąka, ks. Jan Glapiak, o. Józef Jura oraz lekarze – dr Henryk Jakubowicz i dr Szczepan Cofta. Pobrano wtedy na relikwie fragmenty mniejszych kości Edmunda Bojanowskiego i w Kurii Arcybiskupiej wydano stosowne certyfikaty stwierdzające prawdziwość tychże. Relikwie wraz z dokumentacją zostały wręczone przedstawicielkom Zgromadzeń na Świętej Górze 12 maja 1999 r. przez ks. inf. Mariana Fąkę. Wcześniej, 21 grudnia 1998 r. promulgowano w obecności papieża Jana Pawła II dekret o uznaniu cudu przypisywanego wstawiennictwu Edmunda Bojanowskiego. Matka Miriam, która pojechała do Rzymu na tę okoliczność, ze względu na nagłe pogorszenie zdrowia i konieczność hospitalizowania nie uczestniczyła w uroczystości. Po uznaniu cudu przez wstawiennictwo Sł. B. Edmunda Bojanowskiego droga do beatyfikacji była otwarta.

1999

Beatyfikacja Edmunda Bojanowskiego odbyła się w Warszawie 13 czerwca 1999 r. podczas kolejnej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski⁴¹. Prawie wszystkie siostry lubońskie brały w niej udział. Na miejscu w Żabikowie z powodu choroby zostali: Matka Miriam, ks. kapelan Tomasz Rak oraz starsze wiekiem siostry. W tym dniu na miejscu w kaplicy zamontowano duży ekran i wierni poprzez przekaz telewizyjny mogli uczestniczyć duchowo we Mszy św. beatyfikacyjnej w Warszawie. Bezpośrednio po transmisji odprawiono Eucharystię dziękczynną za beatyfikację. Tuż po beatyfikacji grób nowo błogosławionego Edmunda Bojanowskiego nawiedził monsignior Giovanni Papa – wicepostulator procesu beatyfikacyjnego w Rzymie oraz wielu pielgrzymów z całego kraju i zagranicy.

Lokalnie, władze miasta Luboń – miejsce spoczynku bł. Edmunda Bojanowskiego, uchwałą z 11 marca 1999 r. zmieniły nazwę dotychczasowego placu Wolności, przy którym znajduje się Dom Generalny sióstr Służebniczek Maryi, na plac Edmunda Bojanowskiego. Oficjalnie uchwała Rady Miasta Luboń weszła w życie dokładnie 13 czerwca 1999 r. – w dniu beatyfikacji.

39 promulgacja – ogłoszenie aktu normatywnego, konieczne do uzyskania przez ten akt mocy obowiązującej [<https://sjp.pwn.pl/slowniki/> – dostęp 17.11.2021 r.]

40 rekognicja [łac.], hist. – uznanie tożsamości jakiejś osoby lub rzeczy, stwierdzenie prawdziwości dokumentu. [<https://encyklopedia.pwn.pl/> – dostęp: 17.11.2021 r.]

41 Obszerna relacja z uroczystości beatyfikacyjnej „Więści Luboński” 07-1999, str. 2

Gmach Teatru Wielkiego w Warszawie – 13 czerwca 1999 r. posłużył jako ołtarz. Trzystopniowa bryła udekorowana została symboliką trójcy świętej: Boga Ojca (najwyższa) – oko opatrności, Ducha Świętego (środkowa) – gołębicą, i Syna Bożego – Jezusa Chrystusa na krzyżu bezpośrednio nad stołem eucharystycznym fot. Piotr Ruszkowski

18 czerwca 1999 r. Mszę św. dziękczynną za beatyfikację odprawił tu w kaplicy ówczesny metropolita poznański ks. abp Juliusz Paetz wraz z ks. prał. Antonim Ważbińskim – wikariuszem biskupim ds. życia konsekrowanego. Na grobie bł. Edmunda złożyli duży bukiet czerwonych róż, związanemu z archidiecezją poznańską i zastępowanemu dla niej przez urodzenie i rozległą organicznikowską działalność w trudnym czasie zaboru niemieckiego charakteryzującego się walką kulturową z polskością i kościołem w XIX wieku nasiloną podczas Kulturkampfu⁴².

W tym roku dokończono też budowę domu formacyjnego w Podrzeczu i tam 22 lipca 1999 r. przeniósł się postulat wraz ze swoją Mistrzynią – s. Urszulą Kubiak. Tam też wkrótce – 2 sierpnia poświęcono nowy dom postulatu – dokonał tego abp Juliusz Paetz.

Od 4 do 15 sierpnia 1999 r. odbywała się w Luboniu III kapituła, podczas której wybrano s. Oktawianę Olejnik na przełożoną generalną.

42 Kulturkampf (niem. „walka o kulturę”) – nazwa polityki i walki ideologicznej, szczególnie prowadzonej w latach 1871-1878 z inicjatywy kanclerza O. von Bismarcka oraz kręgów liberalnych, popierających jego rządy, przeciw opozycji katolickiej. Celem Kulturkampfu było zahamowanie wpływów papieskich i podporządkowanie państwu Kościoła katolickiego (majowe ustawy 1873-75). Po wydaleniu w 1871 r. jezuitów z Niemiec papież zerwał w 1873 r. stosunki dyplomatyczne z Niemcami. Jednak silny opór całego obozu katolickiego, a zwłaszcza wzrost ruchu socjaldemokratycznego w Niemczech i podjęcie z nim walki, zmusiły Bismarcka do szukania dróg porozumienia z katolikami. W konsekwencji nawiązano stosunki dyplomatyczne ze Stolicą Apostolską, złagodzone ustawy majowe; utrzymano jednak m.in. świeckość szkół w Prusach i wpływ państwa na obsadę stanowisk kościelnych. Kulturkampf na ziemiach polskich pod panowaniem pruskim wyrażał się w powiązaniu polityki antykościelnej z zaostreniem polityki germanizacyjnej (głównie po 1878); w konsekwencji spowodował opór i zjednoczenie całej ludności polskiej w pokojowej walce z niemiecką.

Z darami ołtarza m.in. siostry służebniczki, z prawej obraz z uroczystej beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego fot. Piotr Ruszkowski

Sektor, w którym znajdowały się m.in. siostry służebniczki wszystkich czterech gałęzi. Entuzjastycznie manifestowały ten radosny akt beatyfikacji swojego Założyciela fot. Piotr Ruszkowski

Ważnym wydarzeniem, które nappełniło siostry wielką radością, było wydanie dekretu ustanawiającego tutejszą kaplicę – Sanktuarium bł. Edmunda Bojanowskiego. Dokument 8 września 1999 r. podpisał ówczesny metropolita archidiecezji – abp Juliusz Paetz.

12 września tegoż roku miało miejsce kolejne wielkie wydarzenie dla całego miasta Luboń i archidiecezji – Dziękczynienie za beatyfikację bł. Edmunda. Uroczystościom, na które przybyło wielu biskupów, przewodniczył abp Zenon Grocholewski. Na plac Edmunda Bojanowskiego przybyli: księża, przedstawiciele władz państwowych i samorządowych z województwa, powiatu, miasta, także rektorzy uczelni oraz wiele sióstr i wiernych, by wziąć udział w uroczystej Mszy św. koncelebrewanej.

Plac Edmunda Bojanowskiego w Luboniu 12 września 1999 r. stał się otwartą świątynią, gdzie eucharystycznie podziękowano lokalnie za beatyfikację Edmunda Bojanowskiego fot. Sebastian Linkiewicz

Koncelebrowanej
Mszy św. przewodni-
czył metropolita po-
znański ks. abp Juliusz
Paetz. Na zdjęciu po-
nadto: ks. abp Zenon
Grocholewski (z lewej)
– postulator w Rzymie
oraz ks. bp Marian
Przykucki (z prawej)
fot. Piotr Ruszkowski

Chór sióstr służebniczek
uświetnił uroczystość
fot. Piotr Ruszkowski

Matka Generalna sióstr Służebniczek Maryi z Lubonia wita przybyłych gości fot. Piotr Ruszkowski

Matki generalne czterech gałęzi sióstr służebniczek Maryi. Od lewej: s. Oktawiana Olejnik (wielkopolskie), s. Mariola Karaś (starowiejskie), s. Zofia Fryc (śląskie), s. Joanna Światłowska (dębickie) fot. Piotr Ruszkowski

Liturgii towarzyszył chór federacyjny złożony z sióstr wszystkich gałęzi.⁴³

2000

W roku 2000 – jubileuszu chrześcijaństwa – sanktuarium bł. Edmunda ogłoszono

„Świątynią Jubileuszową”. To wybrane miejsca (głównie kościoły) oznaczone specjalnym logo jubileuszowym, w których każdy pielgrzym, nawiedzając takie miejsce, mógł uzyskać odpust jubileuszowy, uczestnicząc w liturgii lub modlitwie. W tym roku jubileuszowym odbywało się w sanktuarium wiele podniosłych celebracji: Jubileusz młodzieży, chorych, małżeństw, dzieci z ochronek. 7 maja 2000 r. miały też tu miejsce, przy obecności przełożonych wszystkich gałęzi sióstr służebniczek Maryi – obchody 150-lecia Zgromadzenia, któremu przewodniczył ks. bp Zdzisław Fortuniak wraz ks. inf. Marianem Fąką.

Dzień 7 sierpnia – pamiątka odejścia Edmunda Bojanowskiego na wieczny odpoczynek do Pana został ustanowiony stałą datą liturgicznego wspomnienia błogosławionego Edmunda. Pierwsze to święto po beatyfikacji miało miejsce w 2000 r., podczas liturgii dziękowano za bł. Edmunda, a po Mszy św. wszyscy uczestnicy obdarowani zostali bułeczkami – „Edmundówkami”.

Rodzina państwa Koniecznych z lubońskiego „Przymierza Rodzin” złożyła w darze ołtarza ornat fot. Sebastian Linkiewicz

43 Szczegółowe sprawozdanie z uroczystości dziękczynnych zostało zamieszczone w „Wieściach Lubońskich” 10-1999 od str. 2. Także są tam słowo do wiernych abpa Juliusza Paetza i homilia abpa Zenona Grocholewskiego (str. 20-21)

Rekolekcje dla młodzieży w roku jubileuszowym 2000. Symboliczne przejście przez „Lednicką bramę” – rybę – Ichthys symbol z j. greckiego Jezusa Chrystusa fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Pod koniec roku jubileuszowego odbyły się w sanktuarium – kościele jubileuszowym jeszcze uroczystości dla ludzi samotnych, bezdomnych i biednych pod przewodnictwem bp. Grzegorza Balcerka, podobnie dla wspólnoty „Przymierza Rodzin”.

Jubileuszową Mszę św. dla małżeństw odprawił 18 marca 2000 r. ks. kan. Leonard Poloch fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

17 września 2000 r. miało miejsce kolejne jubileuszowe dziękczynienie za beatyfikację Edmunda, tym razem celebrowane przez bpa Marka Jędraszewskiego.

W ostatnią niedzielę roku liturgicznego ustanowioną jako uroczystość Jezusa Chrystusa – Króla Wszechświata, w 2000 r. przypadło na 26 listopada, w zgromadzeniu sióstr służebniczek Maryi w Żabikowie miała miejsce intronizacja Chrystusa Króla⁴⁴.

Dużą frekwencją cieszą się Msze św. dla chorych z udzielaniem sakramentu namaszczenia w lubońskim Sanktuarium. 12 lutego w roku jubileuszowym 2000 Mszę św. odprawił ks. kan. Edward Majka z Mosiny fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

2001

30 kwietnia 2001 r. zakończył swoją posługę proboszcz ks. kanonik Zygmunt Sowiński, a rozpoczął ks. prob. Bernard Cegła. Podobne zmiany nastąpiły na stanowisku kapelana Domu Generalnego. 5 sierpnia 2001 r. 13-letnią posługę zakończył ks. Tomasz Rak, a rozpoczął ks. Grzegorz Koralewski.

44 Intronizacja Chrystusa Króla – akt uznania Jezusa Chrystusa „Królem i Panem”. Oznacza to – uznanie Jego panowania nad całym światem i poddania się Jego prawu (prawu Boskiemu).

Z okazji 130. rocznicy śmierci bł. Edmunda obchodzonej w Górcie Duchownej, tu w Luboniu odbyło się spotkanie Rady Federacji pod przewodnictwem ks. inf. M. Fąki.

Pod koniec roku 2001 odbyło się kolejne spotkanie dla osób samotnych i bezdomnych, któremu przewodniczył ks. bp Grzegorz Balcerek, zakończone wspólnym posiłkiem z dzieleniem się opłatkiem. Miało ono swoją kontynuację w następnych latach.

2002

13 maja 2002 r. wizytę w domu generalnym złożył nowy pasterz archidiecezji ks. abp Stanisław Gądecki.

W roku 2002 po wszystkich domach prowincjalnych i generalnych peregrynował Krzyż Jerozolimski z relikwiami z drogi krzyżowej. Na zakończenie peregrynacji – 29 sierpnia przybył do sanktuarium ks. abp Stanisław Gądecki.

2003

Po raz kolejny arcybiskup S. Gądecki przybył na spotkanie Rady federacji służebniczek Maryi 8-9 kwietnia 2003 r. Wkrótce po tym spotkaniu miały miejsca zjazdy nowicjatów z czuwaniem nocnym 5/6 maja oraz 6/7 sierpnia czwanie junioratów⁴⁵ wszystkich gałęzi.

2004

19 czerwca 2004 r. obchodzono 5. rocznicę beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego pod przewodnictwem ks. bp. Marka Jędraszewskiego.

2 października w sanktuarium odbyły się uroczystości religijne związane z 50. rocznicą nadania Luboniu praw miejskich. We Mszy św. uczestniczyli proboszczowie wszystkich – trzech parafii, władze miasta: burmistrzowie i radni a także mieszkańcy.

2005

Od 5 do 15 sierpnia 2005 r. miała miejsce IV w Luboniu kapituła generalna, na której powtórnie wybrano siostrę Oktawianę Olejnik na matkę generalną.

12 listopada dokonano poświęcenia marmurowej tablicy (upamiętniającej pobyt kardynałów Wojtyły i Wyszyńskiego i całego Episkopatu w 1972 roku) zamontowanej na zewnętrznej ścianie sanktuarium przy samym wejściu, po prawej stronie. Poświęcenia z udziałem sióstr, przedstawicieli władz miasta i mieszkańców dokonał ks. abp Stanisław Gądecki⁴⁶.

Przygotowania do odsłonięcia tablicy pamiątkowej na Sanktuarium: W TYM MIEJSCU DNIA 5 WRZEŚNIA 1972 ROKU / W 100-LECIE ŚMIERCI / EDMUNDA BOJANOWSKIEGO / UPRASZAJĄC U BOGA / O RYCHŁĄ JEGO BEATYFIKACJĘ / MODLIŁ SIĘ U JEGO GROBU / KARD. KAROL WOJTYŁA / PÓŹNIEJSZY PAPIEŻ JAN PAWEŁ II / Z KARD. STEFANEM WYSZYŃSKIM / ORAZ CAŁY EPISKOPAT / WDZIĘCZNE SWE-MU ZAŁOŻYCIELOWI SIOSTRY / Z FEDERACJI SŁUŻEBNICZEK NMP / WRZESIEŃ 2005 R.

⁴⁵ Określenie sióstr Zgromadzenia w okresie ślubów czasowych.

⁴⁶ Więcej: „Więści Lubońskie” 12-2005, str. 2

2006

9 czerwca 2006 r., pod kierownictwem ks. bp. Zdzisława Fortuniaka odbył się zjazd osób odpowiedzialnych za dzieło powołań kapłańskich zakonnych i misyjnych w archidiecezji poznańskiej.

8 grudnia powołano do życia przy naszym Sanktuarium wspólnotę modlitewną „Magnificat”, którą tworzą wierni świeccy, a prowadzi jej od początku s. Julita Hoffmann.

2007

Grób bł. Edmunda nawiedzany był coraz częściej przez różne grupy wiernych, szczególnie zaś przez duchowe córki bł. Edmunda. Okazją do nawiedzin i modlitwy było czuwanie federacyjne na Świętej Górze w intencji jego kanonizacji, które miało miejsce 28 października 2007 r.

Jedną z inicjatyw sióstr w Żabikowie są warsztaty pisania ikon organizowane od marca 2009 r. prowadzone przez s. Julitę Hoffmann – mistrzynię nowicjatu, Dorotę Mansfel i Danutę Surdyk. Uczestnikami warsztatów były osoby ze wspólnoty modlitewnej „Magnificat” oraz siostry nowicjuszki fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Okazją do spotkania przedstawicielek wszystkich gałęzi stał się też jubileusz 25-lecia sakry biskupiej kardynała Zenona Grocholewskiego, który miał miejsce w Poznaniu 30 grudnia 2007 r.

2008

Z dniem 14 lipca 2008 r. dekret zmiany otrzymał ks. kapelan Grzegorz Koralewski, a jego następcą został ks. Andrzej Wojciechowski.

7 sierpnia 2008 r. poświęcona została ikona bł. Edmunda napisana przez Dorotę Mensfel – członkinię wspólnoty „Magnificat”, przy której zawiązała się grupa pisania ikon.

Rodzina składająca przed Najświętszym Sakramentem, w obecności ikony bł. Edmunda Bojanowskiego akt zawierzenia. Autorką ikony jest Dorota Mansfel ze wspólnoty modlitewnej „Magnificat” fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

2009

W bliskości uroczystości dziękczynnej na Świętej Górze w Gostyniu za 10. rocznicę beatyfikacji Edmunda, podczas spotkania Rady federacji – 9 maja 2009 r. w Żabikowie, każda członkini Rady otrzymała ikonę bł. Edmunda.

W czerwcu 2009 r. miała miejsce wizytacja kanoniczna parafii św. Barbary, której częścią jest także wspólnota Domu Generalnego w Luboniu-Żabikowie. Wizytację przeprowadził ks. bp Grzegorz Balcerek.

Dokładnie w 10 lat po beatyfikacji bł. Edmunda – 13 czerwca 2009 r. w Luboniu miały miejsce uroczystości dziękczynne, którym przewodniczył ks. oficjał Rafał Pajszczyk, ks. inf. M. Fąka i inni kapłani. Natomiast w dzień liturgicznego wspomnienia bł. Edmunda – 7 sierpnia uroczystej liturgii przewodził ks. bp Marek Jędraszewski.

Okazją do dziękczynienia stał się kolejny jubileusz, tym razem 160-lecia założenia Zgromadzenia, obchodzony przez całą federację służebniczek na Jasnej Górze w Częstochowie, w którym czynny udział brały też siostry Wspólnoty Wielkopolskiej z Lubonia.

2010

2 listopada 2010 r. odbyło się poświęcenie tablicy upamiętniającej zamordowanych w byłym obozie karnym w Żabikowie – wśród nich 10 kapłanów katolickich, 1 prawosławnego i 1 siostry służebniczki – Augustyny Kujawy. Aktu poświęcenia pomnika na terenie byłego obozu dokonał ks. bp Zdzisław Fortuniak. Kopia tablicy z nazwiskami zawisła też na kaplicy cmentarnej i została poświęcona 1 listopada.⁴⁷

W dniach 18-21 listopada 2010 r. Dom Generalny w Luboniu był kolejny raz miejscem spotkania Rady Federacji Służebniczek Maryi. W ramach tego spotkania nastąpiło poświęcenie pomnika bł. Edmunda przy kościele w Jaszkuwie. Poświęcenia dokonał ks. abp Stanisław Gądecki.

2011

Od 1 lipca 2011 r. kapelanem sanktuarium zostaje o. Dariusz Galant OMI, zapoczątkowując współpracę Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej ze Zgromadzeniem Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.

W tym też czasie, około połowy roku, rozpoczęto kolejną inwestycję na terenie sióstr – tym razem budowę Żłobka.

4 sierpnia 2011 r. rozpoczęła się kolejna V w Luboniu kapituła generalna – podczas, której wybrano przełożoną generalną, została nią M. Rafała Kisiel.

Ustalił się ramowy program cyklicznych nabożeństw w żabikowskim sanktuarium: Tygodniowy – w poniedziałki – Msza św. z prośbami i podziękowaniami do „Bożej Opatrzności”; wtorki – poświęcone modlitwie przez pośrednictwo bł. Edmunda z Mszą św. o godz. 11 w intencji dzieci oraz wieczornym nabożeństwem z prośbami i podziękowaniami kierowanymi do Boga przez bł. Edmunda; piątki – dodatkowa Msza św. wieczorna w intencji o świętość kapłanów oraz w innych intencjach. Miesięczny – dni modlitwy o ochronę życia – każdy 25. dzień miesiąca i w każdą pierwszą sobotę miesiąca nabożeństwo wynagradzające do Niepokalanego Serca Maryi, a po nim całonocna adoracja Najświętszego Sakramentu.

47 „Wieści Lubońskie” 11-2010 str. 5 „Poświęcenie pomnika...” Jacek Nawrociak

Liczenie głosów podczas XXIV Kapituły Generalnej (4-20 listopada 2011 r.) i V w Luboniu, kiedy na Matkę Generalną (I kadencja) wybrano s. Rafałę Kisiel. Za stołem ks. Jan Glapiak* z Kurii Arcybiskupiej w Poznaniu
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

Od Wielkanocy 2012 r. trwał gruntowny remont kościoła św. Barbary, w związku z czym wszystkie nabożeństwa parafialne odbywały się w Sanktuarium. 20 sierpnia 2012 r. zmarł ks. kan. Zygmunt Sowiński, emerytowany proboszcz parafii. Uroczystości pogrzebowe odbywały się w Sanktuarium⁴⁹.

23 września miało miejsce poświęcenie nowego budynku Ochronki, który początkowo miał stać się Żłobkiem⁵⁰, jednak w trakcie budowy podjęto

Misterium poświęcone bł. Edmundowi Bojanowskiemu 6.08.2012 r. transmitowała TV Trwam oraz Radio Maryja
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

2012

We wspólnocie przebywały siostry starsze wiekiem. 6 czerwca 2012 r. 100 lat życia skończyła s. Ubalda – Zofia Hejmowska. W ten dzień wizytę złożyli jej z życzeniami: przedstawiciele władz miasta i ZUS-u. (Zmarła 29.06.2013 r.)⁴⁸

6 sierpnia 2012 r. w przeddzień uroczystości wspomnienia bł. Edmunda Bojanowskiego, transmisję ze Mszy św. oraz misterium o bł. Edmundzie przeprowadziła telewizja Trwam i Radio Maryja, po niej prowadzono w radiu z Lubonia wieczorne „Rozmowy niedokończone”.

Ojciec Dariusz Drązek z TV Trwam prowadzi transmisję z Sanktuarium bł. Edmunda Bojanowskiego w Luboniu. To już druga wizyta tych mediów w tym miejscu
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

48 „Więści Lubońskie” 07-2012, s. 30; 07-2013, s. 28 i 11-2013, s. 36.

49 „Więści Lubońskie” 09-2012, s. 12, Hanna Siatka „Luboń pożegnał proboszcza”.

50 „Więści Lubońskie” 09-2012, s. 9, Hanna Siatka „Porządkowanie funkcji”.

* ks. Jan Glapiak od listopada 2021 r. został biskupem pomocniczym Archidiecezji Poznańskiej (uroczystość w katedrze poznańskiej 18.12.2021 r.)

Budynek Ochronki powstał na bazie dwóch istniejących budynków gospodarczych (niegdyś mieszkalnych) położonych od ul. Granicznej. Budowa trwała zaledwie rok (stan z 2012 r.) fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

decyzję, by poszerzyć działalność istniejącej Ochronki. W ten sposób powstały 4 nowe oddziały przedszkolne. Poświęcenia dokonał o. Dariusz Galant OMI w obecności rodziców z dziećmi oraz sióstr.

Z inicjatywy Domu Generalnego w Luboniu, 11 listopada 2012 r. dokonano poświęcenia tablicy na kościele w Jaskowie upamiętniającej pierwsze miejsce pochówku

bł. Edmunda. Spoczywał w tutejszych podziemiach przez 59 lat – do roku 1930, gdy jego doczesne szczątki przeniesiono do kaplicy w Żabikowie. Na tej spontanicznej uroczystości zebrało się ok. 80 duchowych córek Edmunda.

2013

We współpracy z o. Janem Górą i sztabem lednickim, 2 stycznia 2013 r. odbywały się w Luboniu pierwsze przygotowania do lednickich spotkań młodzieży w Roku Boga Ojca. Przykład bł. Edmunda miał podkreślić ojcostwo duchowe założyciela Zgromadzeń Sióstr Służebniczek Maryi.

13 stycznia 2013 r. – nominację na egzorcystę diecezjalnego otrzymał o. Dariusz Galant – kapelan Domu Generalnego Sióstr Służebniczek Maryi w Luboniu.

Przedszkole widziane od strony ul. Granicznej. Funkcjonalnie zaplanowany kompleks jest wyposażony w niezależne wejście, ekologiczny plac zabaw i miejsce, gdzie maluchy mogą odpocząć oraz posilić się na powietrzu. Przez duże okna na przyziemiu rodzice mogą obserwować bawiące się w salach pociechy fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

Od 18 stycznia do 7 lutego 2013 r. datowano pobyt Ołtarza Adoracji – „Gwiazda Kazachstanu”⁵¹. Tym sposobem Sanktuarium stało się miejscem modlitwy o pokój na świecie. Otwarcie Adoracji pod przewodnictwem bp. Grzegorza Balcerka nastąpiło przy bardzo licznych udziałach wiernych. Wysoka frekwencja dopisała podczas całego pobytu ołtarza w Luboniu.

Ołtarz „Gwiazda Kazachstanu” wystawiony w prezbiterium sanktuarium bł. Edmunda Bojanowskiego przed tym, zanim trafił do kościoła w Oziornoje – swojego miejsca docelowego fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

11 lutego 2013 r. zaskoczyła nas abdykacja ojca świętego – Benedykta XVI, siostry podjęły modlitwy w intencji ustępującego papieża i o dobry wybór następcy.

13 marca ogłoszono wybór papieża Franciszka i w Sanktuarium kontynuowano modlitwy, tym razem dziękczynne.

1 czerwca 2013 r. – Spotkanie młodzieży na Lednicy z licznym udziałem sióstr służebniczek, które przybliżały młodym bł. Edmunda – jako ojca – opiekuna dzieci, ubogich i chorych, oddanego bez reszty Bogu.

19 czerwca 2013 r. przyjęto do Szkaplerza Karmelitańskiego – 242 osoby. Przygotowanie i przyjęcie miało miejsce w lubońskim sanktuarium, dokonał tego o. karmelita Juliusz Wiewióra.

3 września 2013 r. obchodzono kolejne 100. urodziny we wspólnocie zakonnej w Luboniu – s. Ostiany Geppert, uczczone tradycyjnie wizytą i życzeniami ze strony władz miasta oraz przedstawiciela ZUS-u. (Zmarła 17.05.2015 r.)⁵²

14 listopada 2013 r. odbyła się inauguracja Roku Jubileuszowego – 200. rocznicy urodzin bł. Edmunda. Mszy św. przewodniczył bp Zdzisław Fortuniak.

W 2013 r. zawiązał się też Społeczny Komitet, w skład którego wchodziły także siostry, a celem jego było wystawienie pomnika – ławeczki błogosławionego Edmunda Bojanowskiego. Pomnik ostatecznie stanął na placu Edmunda Bojanowskiego, w pobliżu sanktuarium, gdzie spoczywają jego doczesne szczątki.

51 Gwiazda Kazachstanu – nazwa ołtarza adoracji Najświętszego Sakramentu wykonanego przez Mariusza Drapikowskiego, przeznaczonego do sanktuarium Królowej Pokoju w Oziornoje – Kazachstan. (więcej: „Więści Lubońskie” 02-2013, s. 2 Hanna Siatka „Pokój zdobywa się na kolanach”).

52 „Więści Lubońskie” 09-2013, s. 31 i 11-2015, s. 33.

2014

22 lutego 2014 r. przedstawiciele komitetu odwiedzili wykonawcę pomnika bł. Edmunda Bojanowskiego – artystę rzeźbiarza Piotra Garstkę⁵³.

6 sierpnia nastąpił montaż pomnika – ławeczki na pl. E. Bojanowskiego. Natomiast 9 sierpnia uroczystego odsłonięcia i poświęcenia dokonał abp Stanisław Gądecki. Tego dnia uroczystości uświetnił festyn „Po południe z Edmundem”, po którym o godz. 19 Msza św. – na placu przed Sanktuarium, a później koncert – oratorium pt. „Miłość zawsze zwycięża” – autorstwa i pod dyktando Huberta Kowalskiego.⁵⁴

Konsultacje w pracowni artysty odnośnie szczegółów dotyczących podobieństwa glinianego modelu rzeźby ze zdjęciem Edmunda Bojanowskiego

W związku z 200. rocznicą urodzin założyciela Zgromadzenia i ogłoszonym Rokiem Jubileuszowym powstały także inne inicjatywy:

- „Konkurs pięknego mówienia” dla uczniów Szkół Podstawowych i Gimnazjów, którego tematem był bł. Edmund z finałem 24 maja 2014 r.
- „Verba Sacra” (3.08.2014 r.) – edycja poświęcona Edmundowi Bojanowskiemu w cyklu interdyscyplinarnego projektu o charakterze artystyczno-naukowo-religijnym, poświęconym tradycji słowa w kulturze duchowej. W Sanktuarium fragmenty „Dziennika E. Bojanowskiego” czytał aktor Dariusz Kowalski.
- „Wybitni Wielkopolanie bł. Edmund Bojanowski i hr. August Cieszkowski – w 200. Rocznicę urodzin” – wydawnictwo książkowe pod redakcją prof. dra hab. Janusza Karwata, którego wydawcą było Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Forum Lubońskie”.
- „Ratuje człowieka: modlitwa, służba i wychowanie” – trzydniowy odpust ku czci bł. Edmunda (7-9.08.2014 r.), w ramach którego:

Msza św. pod przewodnictwem bpa Zdzisława Fortuniaka oraz abpa Tomasza Pety z Kazachstanu (7.08).

Msza św. dla chorych, samotnych, potrzebujących pod przewodnictwem bpa Grzegorza Balcerka, a po niej wspólny posiłek na placu przed dawnymi salkami (8.08).

Msza św. za kapłanów i osoby konsekrowane o ducha służby, prowadził bp Damian Bryl (9.08).

53 Więcej: „Więści Lubońskie” 03-2014, s. 37, Hanna Siatka „Nabiera kształtów”.

54 Szeroko: „Więści Lubońskie” 08-2014, s. 2, „Trzy dni świadectwa”

Ufundowana przez społeczność lokalną, wykonana w brązie przez rzeźbiarza Piotra Garstkę ławeczka bł. Edmunda Bojanowskiego ustawiona na placu jego imienia w 200. rocznicę urodzin. Nie każdy odwiedzający to miejsce dostrzega wyrytą w książce sentencję: OPATRZNOŚĆ BOŻA CZUWA, STRZEŻE I PROWADZI NAS, na którą wskazuje dzieciom E. Bojanowski fot. Rafał Wojtyniak i Grzegorz Kodur, arch. „WL”

Aktu odsłonięcia ławeczki dokonali dzieci pod opieką s. Laury Liskowskiej fot. Piotr Ruszkowski, arch. „WL”

Po 41 latach pobytu w kaplicy sióstr, 14 sierpnia 2014 r. przeniesiono na powrót do kościoła parafialnego ołtarz Matki Bożej Nieustającej Pomocy.⁵⁵

15 września 2014 r. miała miejsce wizytacja kanoniczna parafii pw. św. Barbary, która została powiązana z wizytą abpa Stanisława Gądeckiego w Domu Generalnym.

14 października 2014 r. nadano imię bł. Edmunda Bojanowskiego Szkole Podstawowej nr 1 w Luboniu.⁵⁶

15 listopada 2014 r. zakończono obchody Roku Jubileuszowego – 200. rocznicy urodzin bł. Edmunda Bojanowskiego na Świętej Górze, a następnego dnia w Luboniu pod przewodnictwem abpa Wojciecha Polaka – Prymasa Polski.⁵⁷

8 grudnia 2014 r. nastąpiła inauguracja nowej, kryształowej Monstrancji, daru dla Sanktuarium wykonanego

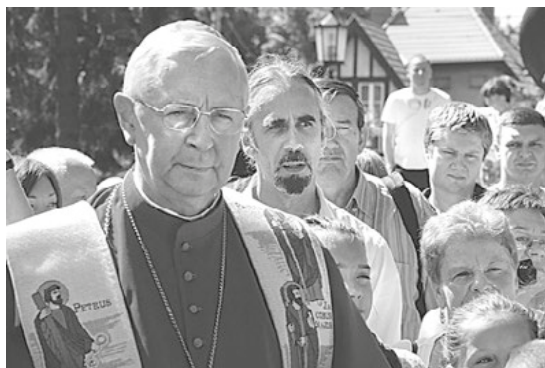
55 „Wieści Lubońskie” 05-2016, s. 7, Rafał Wojtyniak „Powrót”.

56 „Wieści Lubońskie” 12-2014, s. 48, s. Elżbieta Schmidt „Jak nakazuje tradycja”.

57 „Wieści Lubońskie” 12-2014, s. 46, Hanna Siatka „Rok Edmundowy zakończony”.

Poświęcenia w obecności dzieci, rodziców, władz lokalnych, pocztów sztandarowych itp. dokonał abp Stanisław Gądecki. Matka Generalna Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Maryi s. Rafała Kisiel dziękuje za oryginalny „pomnik” założyciela zgromadzenia, obok niej Małgorzata Machalska (z lewej) i Grażyna Konieczna (z prawej) członkinie Komitetu Organizacyjnego na rzecz budowy ławeczki fot. Piotr Ruszkowski, arch. „WL”

Obok metropolity poznańskiego twórcą ławeczki – rzeźbiarz Piotr Garstka fot. Piotr Ruszkowski, arch. „WL”

Ogromna scena ustawiona na parkingu przy placu Edmunda Bojanowskiego była miejscem sprawowania uroczystej Eucharystii pod przewodnictwem ks. abpa Stanisława Gądeckiego. Plac wypełnił się licznie przybyłymi lubonianami i gośćmi. Nad głowami zgromadzonych przesuwali się na specjalnych wysięgnikach kamery TV „Trwam” fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Pamiątkowe zdjęcie na ławeczce z Edmundem Bojanowskim robili sobie członkowie „komitetu ławeczkowego”. Od lewej siedzą: Elżbieta Zapłata-Szwedziak, Małgorzata Machalska, Grażyna Konieczna i Hanna Siatka, stoją: Jerzy Dzikowski, Marian Kęcel, Paweł Krzyżostaniak, Ewa Rogowicz, Paweł Andrzejczak, Rafał Marek, Krzysztof Moliński, Paweł Wolniewicz, Dorota Franek, Andrzej Okupniak, Tomasz Błaszak

Siostry Służebniczki Starowiejskie z Zambii odwiedziły w lipcu 2019 r. Sanktuarium założyciela – bł. Edmunda Bojanowskiego i nie mogły nie zrobić sobie pamiątkowego zdjęcia przy ławeczce. Od lewej: s. Honester, s. Prisca, s. Therese, za nimi stoją: s. Tomiła, s. Antonette, s. Maria, s. Angela i s. Dagmara* fot. Paweł Wolniewicz, arch. „WL”

* Patrz też: „Wieści Lubońskie” 08-2019, s. 45 Paweł Wolniewicz, „Jubileusz w Żabikowie”

W uroczystej koncelebrze ks. abp. Stanisławowi Gądeckiemu towarzyszyli ks. Andrzej Gierczak (z lewej) – proboszcz pierwszej w Polsce parafii pw. bł. Edmunda Bojanowskiego w Rumi oraz ks. kan. Jan Głapiak z Kurii Metropolitalnej. Z lewej czyta Bartosz Federowicz – diakon z parafii św. Jana Bosko. W tle chór z orkiestrą fot. Rafał Wojtyński, arch. „WL”

Po błogosławieństwo pasterza Archidiecezji Poznańskiej (w ornatie z wizerunkiem bł. Edmunda) ustawiano się w kolejce przed siedzibą sióstr fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

Całowanie relikwii bł. Edmunda – tradycyjny obrzęd w żabikowskim sanktuarium po uroczystościach związanych z założycielem Zgromadzenia fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

Uroczystościom z okazji 200. rocznicy urodzin bł. Edmunda towarzyszyły wypieki, możliwość spróbowania zupy rumfordzkiej wg receptury E. Bojanowskiego i wiele innych atrakcji fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Po Mszy św. oratorium poświęcone bł. Edmundowi. Z prawej soliści, z lewej orkiestra z dyrygentem i twórcą – Hubertem Kowalskim, w głębi – chór fot. Grzegorz Kodur, arch. „WL”

W roli Edmunda Bojanowskiego aktor – Dariusz Kowalski fot. Grzegorz Kodur, arch. „WL”

Oratorium o bł. Edmundzie nie mogło obyć się bez dzieci. Z lewej przebrane w habity siostry służebniczek postulantki. W roli tej wystąpiły chórzystki z „Pro Vobis” fot. Grzegorz Kodur, arch. „WL”

Wieczorny spektakl zgromadził na placu Edmunda Bojanowskiego kilkaset osób. Przybywano całymi rodzinami. W pierwszym rzędzie od lewej: duchowni z ks. abp. Stanisławem Gądeckim, dalej – przedstawiciele władz Lubonia i członkowie „komitetu ławczkowego” fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

przez artystę Mariusza Drapikowskiego z Gdańska.

2015

Od 10 stycznia do 12 lutego 2015 r. przebywał w Sanktuarium kolejny ołtarz adoracji „Dar miłości i pokoju”, przeznaczony dla Wybrzeża Kości Słoniowej. Codziennie w intencji pokoju, przed nowym ołtarzem miała miejsce adoracja od godz. 7 do 21.

12 lutego 2015 r., w dowód uznania za działania na rzecz społeczności lokalnej Lubonia, nagrodę „Siewca Roku” w kategorii: życie publiczne otrzymała Matka Rafała Kisiel⁵⁸.

Kryształowa monstrancja – dzieło artysty Mariusza Drapikowskiego z Gdańska – dar dla Sanktuarium w Żabikowie, niesiona przez s. Teodatę Partykę
fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Uroczysta Msza św. w lubońskim sanktuarium na zakończenie obchodów Roku Jubileuszowego – 200. rocznicy urodzin bł. Edmunda Bojanowskiego pod przewodnictwem Prymasa Polski – abpa Wojciecha Polaka
fot. Paweł Wolniewicz, arch. „WL”

Od 25 maja do 1 sierpnia 2015 r. miały miejsce remonty w Sanktuarium, zaś 4 sierpnia poświęcono nową ikonę Matki Bożej Częstochowskiej.

14 grudnia 2015 r. nastąpiło otwarcie Roku Miłosierdzia. Sanktuarium lubońskie zostało ustanowione świątynią Miłosierdzia z możliwością uzyskania odpustu zupełnego w ciągu całego roku ogłoszonego przez papieża Franciszka.⁵⁹

2016

25 stycznia 2016 r. przeżywaliśmy peregrynację obrazu św. Józefa w parafii. Modlitwy od wieczora do 8.30 rano odbywały się w Sanktuarium, następnie obraz przeniesiono do kościoła parafialnego.

3 czerwca 2016 r. zorganizowano pierwszy w Luboniu „Marsz dla życia”, który wyruszył z Sanktuarium. Ta inicjatywa jest przykładem jednoczenia się wielu ludzi wokół dobra, będzie się powtarzać co roku.⁶⁰

18 czerwca 2016 r. miał miejsce radosny jubileusz 25-lecia powstania Federacji Sióstr Służebniczek Maryi. Uroczystość rozpoczęła się Mszą św.

58 „Więści Lubońskie” 02-2015, s. 4, Mariusz Marszałkiewicz „Siewca Roku ma już 5 lat”.

59 „Więści Lubońskie” 01-2016, s. 12, Hanna Siatka „Sanktuarium Bramą Miłosierdzia”.

60 „Więści Lubońskie” 06-2016, s. 7, Paweł Wolniewicz „Marsz dla życia”.

Peregrynacja korowanego w 2014 r. obrazu św. Józefa – Patrona rodzin, obłubieńca Najświętszej Maryi Panny z bazyliki mniejszej karmelitów bosych ze Wzgórza Świętego Wojciecha w Poznaniu – diecezjalnego Sanktuarium św. Józefa fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

Po nabożeństwie, z sanktuarium bł. Edmunda 3 czerwca 2016 r. wyrusza pierwszy w Luboniu „Marsz dla życia”, którego inicjatorem był Roman Klimas. Flaga narodowa o długości 8 m niesiona przez różne środowiska, m.in. „Strzelców” i „Bractwo Kurkowe” została wyniesiona przez Bramę Miłosierdzia z Sanktuarium bł. Edmunda Bojanowskiego fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Przemarsz barwnego korowodu z transparentami ul. Unijną w kierunku Wzgórza Papieskiego fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Przy Krzyżu Papieskim, na wzgórzu z transparentami o treści : „URODZIŁAŚ SIĘ MAMO, POZWÓL MI NA TO SAMO” i poniżej „JA + MAMA + TATA = MIEJSCE DLA BRATA” fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

Na Wzgórzu Papieskim przy pomniku „Świadek miłości” zakończenie marszu z plenerowymi atrakcjami fot. Paweł Wolniewicz, arch. „WL”

pod przewodnictwem bpa Grzegorza Balcerka na placu przed salkami, a potem nastąpiła celebrowanie radości ze wspólnego przebywania córek duchowych bł. Edmunda.

15-17 lipca 2016 r. w bliskości ŚDM (Światowych Dni Młodzieży) w Krakowie, odbyło się jedyne do tej pory spotkanie integracyjne najmłodszych sióstr Zgromadzenia z Polski, Kazachstanu oraz Brazylii. Uczestniczki wraz z grupą młodzieży z Kazachstanu wzięły udział w ŚDM.

Pamiętka z międzynarodowego spotkania formacyjnego młodych sióstr z Brazylii, Kazachstanu i Polski w Luboniu w dniach od 15 do 17 lipca 2016 r. w towarzystwie starszych opiekunek
fot. arch. Sióstr Służebniczek M.

2017

- 13 lutego 2017 r. nawiedził nas kolejny ołtarz adoracji, z serii 12 gwiazd w koronie Maryi Królowej Pokoju. Ten – „Światło pojednania i pokoju” przeznaczony był dla Rwandy. Na otwarcie przybył bp Zdzisław Fortuniak, natomiast podczas pobytu ołtarza, tradycyjnie trwały całodobowe adoracje (do 27 lutego).

- 1 kwietnia 2017 r. w Grabonogu odbyło się sympozjum naukowe zorganizowane przez Federację Służebniczek Maryi pt. „Myśl pedagogiczna bł. Edmunda a współczesne wychowanie”.

- 5 sierpnia 2017 r. Rozpoczęła się kolejna (VI w Luboniu) kapituła generalna, podczas której na II kadencję wybrano M. Rafałę Kisiel – dotychczasową przełożoną generalną.

- 1 września 2017 r., z inicjatywy Federacji z udziałem sióstr z Lubonia miało miejsce nocne czuwanie przed obrazem Matki Bożej Królowej Polski na Jasnej Górze w intencji rychłej kanonizacji bł. Edmunda.

2018

- 14 kwietnia 2018 r. dla społeczności Lubonia w SP 5, z udziałem miejscowych aktorów amatorów, odbyło się przedstawienie teatralne pt. „Gość oczekiwany” wg Zofii Kossak-Szczuckiej pod kierownictwem s. Olgi Plichty.

- 13 maja 2018 r. w ramach obchodów 100-lecia odzyskania Niepodległości siostry zorganizowały dla społeczności lokalnej przy Sanktuarium bł. Edmunda

festyn patriotyczny pt. „Królowa naszej wolności”.

- 28 czerwca 2018 r., po 7 latach posługi nastąpiło pożegnanie o. Dariusza Galanta OMI⁶¹, którego następcą – kapelanem domu generalnego i sanktuarium został oblat o. Waldemar Meyka OMI⁶².

- 28 grudnia tegoż roku wystawiono w kościele parafialnym św. Barbary spektakl teatralny pod dyktando s. Olgi Plichty pt. „Betlejem polskie” okazją była także 100. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości.

2019

19 lutego 2019 r. miała swoje miejsce wizytacja kanoniczna parafii św. Barbary, przy tej okazji Zgromadzenie odwiedził bp Zdzisław Fortuniak.

W dniach 7-8 maja 2019 r. przeżyaliśmy Peregrynację Matki Bożej w Jej Jasnogórskim obrazie. Matka Boża w Żabikowskim Sanktuarium przebywała całą dobę i przyjmowała wszystkich. Wiele „jej dzieci” chciało się spotkać z Matką, pobyć przy niej i nabrać sił. Na powitanie obrazu Eucharystię celebrował i słowo Boże wygłosił o. Waldemar Meyka OMI. Czuwanie przed obrazem trwało całą dobę i uczestniczyło w nim wiele osób. Pożegnanie nastąpiło następnego dnia o godz. 16. Mszę św. celebrował o. Józef – Paulin, kustosz Obrazu Nawiedzenia.⁶³

16 czerwca 2019 r. 20. rocznicę beatyfikacji bł. Edmunda uczczono Mszą św. na placu pod przewodnictwem ks. kard. Zenona Grocholewskiego⁶⁴, a następnie koncertem muzycznym. Po nim, w kościele św. Barbary miała miejsce emisja filmu „Pewność” – autorstwa braci Syka związanych z Centrum Działań Społecznych im. Edmunda Bojanowskiego w Warszawie. Film opowiadał o charyzmie bł. Edmunda w życiu i działalności Zgromadzenia sióstr przez niego założonych.⁶⁵

Przed oficjalną peregrynacją po parafiach archidiecezji poznańskiej historyczny obraz wędrujący od 1956 r. po Polsce odwiedził w maju 2019 r. lubońskie sanktuarium. Przywieziona ikona Matki Boskiej Jasnogórskiej jest wnoszona przez służebniczki Maryi do Sanktuarium. Z lewej – Matka Generalna s. Rafała Kisiel, za nią s. Tamara Jeromasowa, dalej s. Zofia Kucharska. Z prawej – s. Nazaria Kamińska, s. Teodata Partyka oraz niewidoczna s. Regina Olbrich fot. Hanna Siatka, arch. „WL”

61 „Wieści Lubońskie” 07-2018, s. 43, Hanna Siatka, „Z parafii św. Barbary”.

62 „Wieści Lubońskie” 08-2018, s. 42, Hanna Siatka, „Misjonarz na te czasy”.

63 „Wieści Lubońskie” 05-2019, s. 3, Hanna Siatka, „Jedzie Maryja!”.

64 Zenon Grocholewski (1939-2020), kardynał, doktor prawa kanonicznego, prefekt Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej w latach 1998–1999, prefekt Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej w latach 1999–2015. Pochowany w archikatedrze poznańskiej.

65 „Wieści Lubońskie” 07-2019, s. 39, s. Rafała Kisiel, „Rocznica beatyfikacji”.

Uroczystą Mszę św. koncelebrowaną odprawili, od lewej: ks. kan. Bernard Cegła, ks. prałat Roman Kubicki, ks. Adam Przewoźny, o. Waldemar Meyka, ks. kan. Józef Majchrzak i o. Krzysztof Ziętkowski fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Cudowny obraz opuszcza lubońskie Sanktuarium 8 maja 2019 r., po godz. 17 w specjalnym minibusie – kaplicy, by powrócić na odwiedzin lubońskich parafii w listopadzie* fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Uroczysta Msza św. koncelebrowana odprawiona 15 czerwca 2019 r. na placu Edmunda Bojanowskiego z okazji 20. rocznicy beatyfikacji. Eucharystię sprawował i homilię wygłosił ks. kard. Zenon Grocholewski – postulator procesu beatyfikacyjnego Edmunda Bojanowskiego fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

* „Wieści Lubońskie” 12-2019, s. 3, 51, 53.

Po uroczystości można było się posilić na zakonnym podwórku, co umilały śpiewem i tańcem dzieci z tutejszej Ochronki fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

Stoisko z książkami prowadzone przez siostry służebniczki fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

2020

Rok jubileuszu pokrzyżowała pandemia koronawirusa. Pierwotnie planowano świętowanie 100-lecia pobytu Służebniczek Maryi w Żabikowie-Luboniu na 9 maja 2020 r. Jednak pierwszy raz w stuletniej historii musiało zamknąć Sanktuarium już wiosną! Wielki Post, Triduum Paschalne, Wielkanoc obchodzone były, jak nigdy, przy drzwiach zamkniętych. Czas sanitarnych obostrzeń był wyjątkowo trudnym doświadczeniem dla wielu. Ale dla ludzi głębokiej wiary, okres przymusowej izolacji może okazać się czasem także bogatym w łaski, szczególnie duchowe. O stuletniej obecności sióstr w Żabikowie informowały m.in. banery rozwieszone na ogrodzeniu oraz wydany z tej okazji 4-stronicowy folder.

Skromniej niż wcześniej od 4 do 13 lipca 2020 r. była okazja uczestnictwa w peregrynacji monstrancji z Medjugorje – „Królowa Pokoju” – Trwaliśmy na całodobowej adoracji Najświętszego Sakramentu, w intencji pokoju na świecie.

7 sierpnia 2020 r., dzień liturgicznego wspomnienia bł. Edmunda Bojanowskiego połączono z obchodami 100-lecia domu zakonnego. Uroczystej eucharystii przewodniczył o. Paweł Zając OMI. Przed mszą św., krótkie wprowadzenie

wygłosiła s. Regina Olbrich, zaznajamiając uczestników z niektórymi wydarzeniami ze stuletniej historii wspólnoty. Wyświetlono także krótki film przedstawiający, co wniosła obecność Sióstr Służebniczek Maryi do lokalnej społeczności. Tradycyjnie też, w dzień uroczystości bł. Edmunda uczestnicy obchodów wieczornych zostali zaproszeni na poczęstunek na przyległym dziedzińcu.

Początek sezonu szkolnego 2020-21 zaowocował otwarciem w sąsiedztwie siedziby sióstr i Sanktuarium nowej Katolickiej Szkoły Podstawowej prowadzonej przez Fundację „Siewca”. Nowa placówka oświatowa w Luboniu ma status szkoły publicznej i otrzymała nr 6. Niestety, ze względu na sytuację epidemiczną edukacja wkrótce przeszła na nauczanie zdalne.

Solidarnie z wszystkimi Polakami przeżywaliśmy czas pandemicznych ograniczeń, izolacji i kwarantanny, którego wynikiem były m.in. zamknięcie Przedszkola „Ochronki”, zawieszenie działalności Domu Rekolekcyjnego, prowadzenie zdalnie katechezy w szkołach oraz konieczność ograniczenia posługi duszpasterskiej i frekwencji wiernych w Sanktuarium.

W sanktuarium siostry i wiele osób świeckich do późnego wieczora trwało tego dnia na modlitwie przy grobie bł. Edmunda, dziękując Bogu za tego „serdecznie dobrego człowieka” i prosząc o potrzebne łaski za jego wstawiennictwem fot. Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

2021

Rok 2021 rozpoczęto w dużej niepewności powodowanej pandemią. Stopniowo w miarę wycofywania ograniczeń wznowiano działalność Przedszkola, a latem także Domu Rekolekcyjnego w ograniczonym zakresie.

13 czerwca 2021 r., w rocznicę beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego, w Górze Duchownej, miejscu jego śmierci, rozpoczęto obchody Roku Jubileuszowego 150-lecia odejścia do wieczności. W gronie Federacji Służebniczek Maryi, celebrowano eucharystię pod przewodnictwem miejscowego proboszcza ks. Przemysława Wilka. To centralne wydarzenie otoczone było także modlitwą różańcową oraz godzinkami do Matki Bożej Pocieszenia, współprowadzonymi przez siostry z Lubonia, których autorem jest bł. Edmund.

7 sierpnia 2021 r. przypadała 150. rocznica śmierci bł. Edmunda. Tego dnia przy jego grobie w lubońskim sanktuarium odprawiono Mszę św. o godz. 11, celebrowaną przez ks. Jana Glapiaka (pochodzący z Górki Duchownej), wieczornej eucharystii przewodniczył ks. Wojciech Kryza (proboszcz z Jaszkowa). Słowo Boże na obydwu głosił ks. Leszek Woźnica (filipin ze Świętej Góry). Uczestnicy przedpołudniowych celebracji otrzymali drożdżówkę w opakowaniu jubileuszowym. Natomiast o godz. 16.30 w Katolickiej Szkole Podstawowej nr 6, sąsiadującej z Sanktuarium, wystawiono sztukę teatralną pt. „Płomień miłości”, na podstawie powieści Amelii Szafrąńskiej „Surdut czy rewerenda”⁶⁶ o życiu i umieraniu bł. Edmunda. Sztuka została przygotowana pod dyktando s. Olgi Plichty z aktorami amatorami z Lubonia i okolicy. Powtórnie sztukę wystawiono następnego dnia, dla parafian. Po wieczornej Mszy św. wszyscy uczestnicy zostali przyjęci poczęstunkiem na dziedzińcu klasztoru.

Na zakończenie

Przez minione sto lat w żabikowskim Domu przebywało około 300 sióstr. Formacje w nowicjacie odbyło ok. 250 sióstr. Trudno jest precyzyjnie podać ich liczbę, bowiem brakuje dokładnych danych z okresu przedwojennego.

Przedstawiona tu publikacja została sporządzona na podstawie dzienników i kronik. Jest wybiórczą historią domu zakonnego w Żabikowie - Luboniu i nie wyczerpuje wszystkich wydarzeń. Zaznacza jedynie momenty ważniejsze, uroczystości znaczące dla Zgromadzenia i wspólnoty sióstr. W ciągu tych stu lat pobytu Służebniczek Maryi na ziemi lubońskiej wydarzyło się wiele dobra, wyświadczonego z miłości, służby bezinteresownej, dla dzieci, dla rodziców, dla chorych i potrzebujących.

Dzisiaj chcemy Bogu podziękować za to dobro, które z góry przygotował, abyśmy je pełnili. W tym świadczeniu dobra siostry nie były same. Wraz z nami pracowała spora liczba kapłanów, rekolekjonistów, spowiedników, w tym kapelanów Domu Generalnego, ludzi świeckich, pracowników, współpracowników, wolontariuszy, sympatyków. Im także dziękujemy, jednocześnie w myśl jubileuszowego zamysłu chcemy przeprosić wszystkich za wszelki brak dobra, zaniedbanie czy słabszą jakość naszej służby.

Kanwą dla przedstawionych powyżej wydarzeń była cicha i wierna posługa wielu sióstr tworzących wspólnotę przez 100 lat historii. Ich modlitwa i cierpienie, wysiłki podjęte dla dobra bliźniego służyły społeczności miasta i całej okolicy.

66 Amelia Szafrąńska, „Surdut czy rewerenda”. Opowieść o bł. Edmundzie Bojanowskim, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1976.

Za wszystko Bogu niech będą dzięki !!!

S. Regina Olbrich
Janusz Karwat

Posłowie

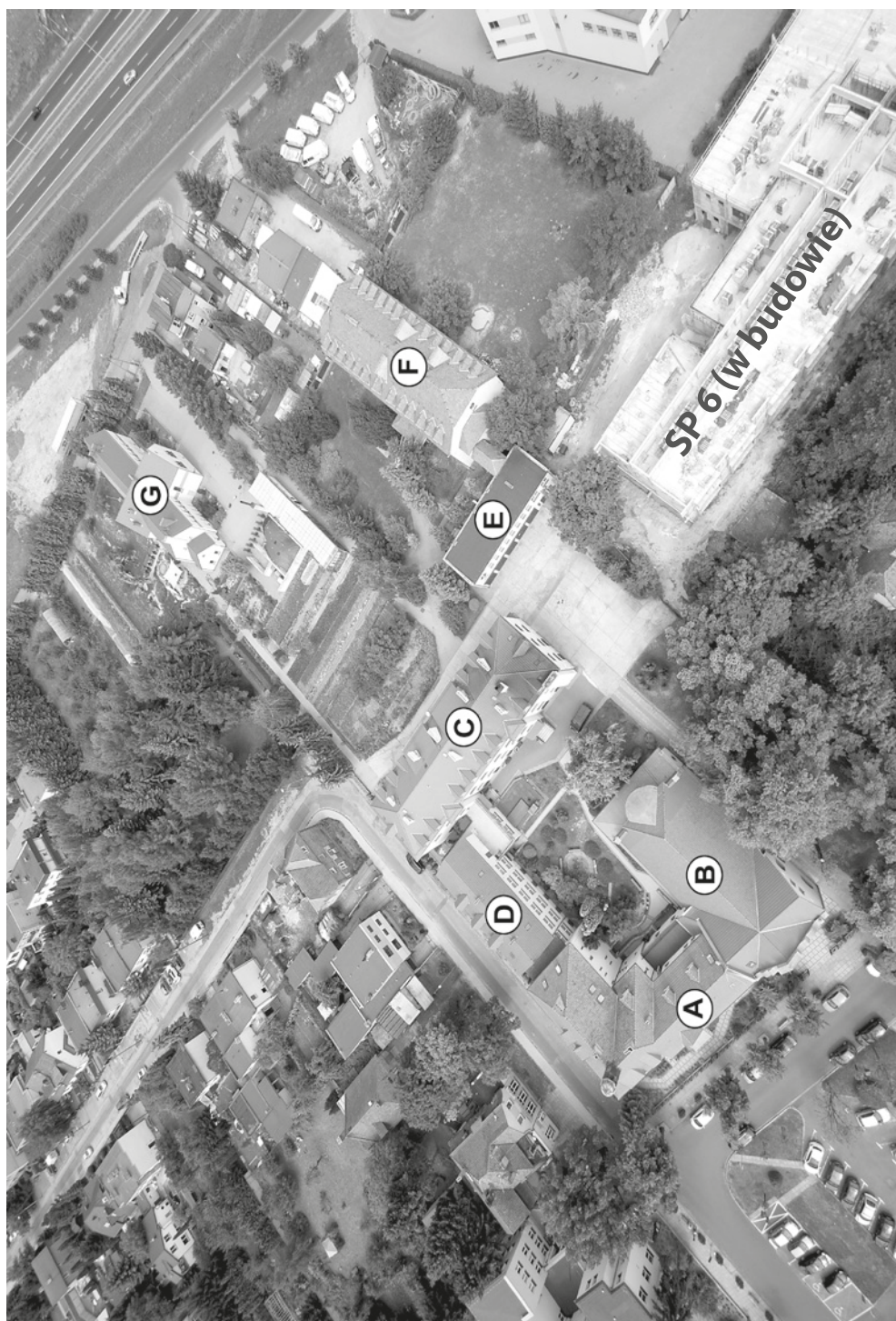
Jako redaktor, podczas lektury tekstu, dokonywania jego uzupełnień, opracowywania: tabel, przypisów, indeksu osób itp. a także w trakcie wyboru i opisu zdjęć, zważywszy na fakty wynikające z przedstawionej tu historii, charyzmatu sióstr uczestniczących ponad 100 lat w tworzeniu lokalnej rzeczywistości, pozwolę sobie na: refleksję, zwrócenie podziwu i wyrażenie przesłania, które dostrzegam, szczególnie po najnowszych wydarzeniach.

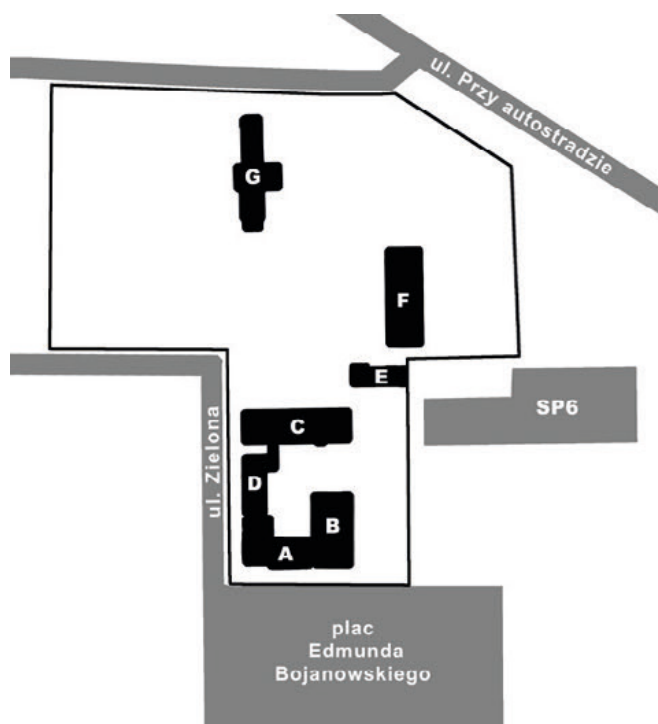
- *Wszystko co wartościowe rodzi się w trudzie, cierpieniu i przy udziale opatrności Bożej.* To refleksja, jaka przychodzi na myśl po zapoznaniu się z powyższym materiałem. Mówiąc o siostrach, należy jeszcze dodać: w skromności – ciszy – bez rozgłosu, na gorliwej modlitwie, sumiennie i rzetelnie wykonując swoje obowiązki, a nadto rozwijając cnoty Maryjne wyrażone w symbolice – znaku logo z jakim Siostry Służebniczki Maryi się utożsamiają.

- Jestem pełen podziwu dla charyzmatu ich działań, angażowania się w trudne, często niebezpieczne, pozbawione wygód, także zagraniczne programy misyjne. Bez głębokiej wiary, świadomego wyzbycia się wielu dóbr i udogodnień współczesnego świata, ich służba i misja byłaby trudna do zrealizowania. Siostry nasze niosą głównie pomoc wychowawczą i formacyjną dzieci. Wspierają rodziców w kształtowaniu dobrego, wrażliwego i odpowiedzialnego człowieka wg reguł Założyciela zgromadzenia – bł. Edmunda Bojanowskiego. Ktoś może pomyśleć, że to stare, XIX-wieczne patrzenie na świat oraz człowieka, dziś mało znaczące. Nic bardziej mylnego, świadczy o tym chociażby cała gama wydawnictw powołujących się lub opisujących życie i działalność Edmunda Bojanowskiego. Odsyłam do współczesnych naukowych opracowań takich jak: „Prace, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego Inedita” wydanych w dwóch tomach w Lublinie 2016 r.; „Korespondencja Edmunda Bojanowskiego z lat 1836-1871” również dwa tomy wydane we Wrocławiu w 2001 r.; czy ostatnie, kompletne wydanie dzienników: „Edmund Bojanowski – Dziennik” w czterech tomach, Wrocław 2009.

- Dla czytelności procesów „inwestycyjnych” tekstu zasadniczego oraz lepszego wyrażenia przesłania, o którym chcę powiedzieć, dodatkowo przygotowałem plan terenów zajmowanych obecnie (2021 r.) przez siostry służebniczki i nową szkołę w połączeniu ze zdjęciem wykonanym z lotu ptaka (2018 r.).

Przedszkola prowadzone przez siostry i podstawowa szkoła katolicka w bezpośrednim ich sąsiedztwie mogą w niedalekiej już przyszłości stanowić ciekawy **kompleks oświatowy** z synchronizowanym, wieloletnim programem edukacyjno-wychowawczym. Błogosławiony Edmund Bojanowski (osoba świecka) – założyciel Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Maryi, patron ochronek i prekursor wychowania przedszkolnego, a także sługa Boży – ksiądz Franciszek Blachnicki – patron szkoły, twórca ruchów „Światło Życie” i wielu innych inicjatyw kształtujących człowieka są bardzo dobrym „duetem” duchowym tych działalności. Jestem przekonany, że nie mieliby nic przeciwko takiej ścisłej współpracy osób świeckich z kościołem

Plan oraz zdjęcie z lotu ptaka (2018) przedstawiające obecny teren Sióstr Służebniczek Maryi w Luboniu – Żabikowie:

A – Dom Generalny – zakupiony w 1920 r. budynek szpitala sióstr diakonisek.

B – Kaplica wybudowana w 1922 r.

C – Nowicjat oddany do użytku w 1983 r.

D – Łącznik pomiędzy Domem Generalnym (A) a Nowicjatem (C) oddany w 1984 r.

E – Garaże budowa ukończona w 1984 r. [jak łącznika (D)]

F – Ochronka i Dom Rekolekcyjny oddany do użytku w 1992 r.

G – Przedszkole (pierwotnie żłobek) oddany w 2012 r.

SP 6 – Katolicka Szkoła Podstawowa nr 6 – poza terenem sióstr prowadzona przez fundację „Siewca” – otwarta w 2020 r.

Mapkę oprac. Piotr Ruszkowski foto Rafał Wojtyniak, arch. „WL”

i odwrotnie, a i o wsparcie „na górze” będą zabiegać. Szczególnym znakiem dla tych dzieł jest z pewnością fakt, że nowa szkoła im. ks. Franciszka Blachnickiego powstała dokładnie w miejscu gdzie 5 września 1972 r. odprawiano uroczystą Mszę św. na zakończenie roku obchodów 100. rocznicy śmierci Edmunda Bojanowskiego, z udziałem Episkopatu Polski. Tę Eucharystię ze względu na frekwencję wiernych odprawiano na zewnątrz, a koncelebrowali ją: ks. kard. Karol Wojtyła (1920-2005), który 6 lat później 16.10.1978 r. wybrany został Papieżem, przyjmując imiona Jan Paweł II (beatyfikowany 01.05.2011 r., kanonizowany 27.04.2014 r.), Prymas Tysiąclecia ks. kard. Stefan Wyszyński (1901-1981) beatyfikowany 12.09.2021 r., metropolita poznański ks. abp Antoni Baraniak (1904-1977), kandydat do wyniesienia na ołtarze i ks. abp

Bolesław Kominek (1903-1974) metropolita wrocławski, kardynał od 1973 r. Było to jedno z najważniejszych wydarzeń w historii miasta Luboń. Patrząc na stopniowy rozwój przedszkoli u sióstr i powstałą teraz obok szkołę, można żywić nadzieję, że za kilka lat, jeśli nie zdominuje życia publicznego i politycznego w naszym kraju kolejna fala wrogiej ideologii, może doczekamy się w Luboniu także szkoły średniej o profilu katolickim? Zachęcam ludzi dobrej woli do skierowania myśli i działań w tę właśnie stronę. Potem zostanie już tylko wyższa uczelnia, a i takich przykładów z naszej lokalnej historii nie brakuje. Wspomnę tu Wyższą Szkołę Rolniczą im. Haliny w Żabikowie, której założycielem i fundatorem, w trudnych przecież czasach zaborów, był August hrabia Cieszkowski, organicznik znający się z Edmundem Bojanowskim, którego głęboka myśl filozoficzna, patriotyczna i chrześcijańska wciąż niedostatecznie jest wykorzystywana.

- W refleksji redaktora, wyrażonej w „Wieściach Lubońskich” w lipcowym wydaniu 2019 r. na str. 2, w ostatnim akapicie zachęcałem władze samorządowe do zastanowienia się nad patronem dla naszego miasta. Edmund Bojanowski, prze swą „obecność” w lubońskim sanktuarium, osobistą postawę i dokonania, a także przez ponad stuletnią przykładną posługę jego córek duchowych – Sióstr Służebniczek Maryi – jest bardzo dobrym kandydatem.

Z taką nadzieją pozostaję!

Dziękuję Siostram i wszystkim Ludziom dobrej woli za to, co robicie i że jesteście. Szczęść Boże!

*Redaktor – Piotr Ruszkowski
Repozytorium Historyczne Miasta Luboń*

PS Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Marii Panny złożyło w lutym 2022 r. wniosek do władz miasta Luboń dotyczący wszczęcia procedury ustanowienia błogosławionego Edmunda Bojanowskiego głównym patronem miasta Luboń⁶⁷. Do wniosku dołączono także listy poparcia nadesłane od instytucji, organizacji i wspólnot:

- Rodziców dzieci uczęszczających do Niepublicznego Przedszkola „Ochronka” w Luboniu.
- Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Barbary w Luboniu.
- Wspólnoty Rodzin „Przymierze” im. bł. Edmunda Bojanowskiego.
- Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Forum Lubońskie”.
- Stanisława Malepszaka.
- Męskiej Grupy Różańcowej przy parafii pw. św. Jana Bosko w Luboniu.
- Pracowników Niepublicznego Przedszkola „Ochronka” w Luboniu.
- Parafialnego Zespołu „Caritas” przy parafii pw. św. Barbary w Luboniu.
- Parafialnego Zespołu „Caritas” przy parafii św. Maksymiliana Marii Kolbego w Luboniu.
- Fundacji „Siewca” im. bł. Edmunda Bojanowskiego.
- Parafialnego Zespołu „Caritas” przy parafii pw. św. Jana Bosko w Luboniu.

⁶⁷ Treść wniosku została zamieszczona w „Informatorze Miasta Luboń” Numer 1-2022 (3) styczeń/luty, str. 10. Dostępny też na – [https://lubon.pl/uploads/files-new/01_2022/IML/IML%20Numer%201-2022%20\(3\).pdf](https://lubon.pl/uploads/files-new/01_2022/IML/IML%20Numer%201-2022%20(3).pdf)

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jana Bosko w Luboniu.
- Stowarzyszenia Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Wspólna Droga” w Luboniu.
- Parafialnego Zespołu „Caritas” przy parafii pw. św. Jana Pawła II w Luboniu.
- Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jana Pawła II.
- dra hab. Mikołaja Tomaszuka – Przewodniczącego Rady Programowej „Uniwersytetu Lubońskiego Trzeciego Wieku”.
- Polskiego Czerwonego Krzyża – Klubu Honorowych Dawców Krwi „Lubonianka” im. Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego.
- Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego – Oddziału im. Cyryła Ratajskiego w Luboniu.
- Lubońskiej Rady Seniorów.
- Szkoły Podstawowej nr 1 im. bł. Edmunda Bojanowskiego.

Władze miasta, pomimo powyższych pisemnych głosów poparcia dla wniosku, nie zdecydowały się na podjęcie decyzji o wszczęciu procedury. Postanowiły przeprowadzić dodatkowe konsultacje społeczne. Na oficjalnej stronie internetowej miasta [lubon.pl], w specjalnej zakładce, podając imię i nazwisko oraz PESEL można było do 11 maja 2022 r. oddać głos na „Tak” lub „Nie”. 17 maja podano informację: 80% głosujących (604 osoby) opowiedziało się na „Tak”, a 20% (155) na „Nie”⁶⁸. Pomimo tego dodatkowego poparcia Rada Miasta Luboń dopiero 21 lipca wydała „Oświadczenie” w sprawie opinii do wniosku Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny o ustanowienie bł. Edmunda Bojanowskiego patronem Miasta Luboń. W oświadczeniu władz czytamy:

Na podstawie art. 18. ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późniejszymi zmianami⁶⁹), Rada Miasta Luboń oświadcza, co następuje:

§ 1. Szanując uczucia i wolę mieszkańców Lubonia wyrażoną w przeprowadzonych konsultacjach społecznych, wyraża się pozytywną opinię o wniosku o ustanowienie bł. Edmunda Bojanowskiego patronem Miasta Luboń.

§ 2. Proponuje ustanowienie dnia 14 listopada⁷⁰ Świętem Patrona Miasta Luboń.

§ 3. Upoważnia się Burmistrz Miasta Luboń i Przewodniczącą Rady Miasta Luboń do wystąpienia do władz kościelnych o wszczęcie procedury kościelnej w sprawie ustanowienia bł. Edmunda Bojanowskiego Patronem Miasta Luboń.

Głosowało 100% radnych – 21 osób. Siedemnaścioro było „za” przyjęciem „Oświadczenia”, jedna – „przeciw”, i troje „wstrzymało się od głosu”⁷¹.

Pozostaje czekać na decyzję stosownych władz duchownych, które formalnie ogłoszą błogosławionego Edmunda Bojanowskiego patronem miasta Luboń.

68 Według danych GUS z 2020 r., miasto Luboń liczyło 32 015 mieszkańców. Biorąc pod uwagę te dane oficjalne, w dodatkowych konsultacjach społecznych wzięło udział zaledwie 2,37% mieszkańców.

69 Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 583, 1005 i 1079.

70 Dzień urodzin bł. Edmunda Bojanowskiego w Grabonogu – 14 listopada 1814 r.

71 „Za” przyjęciem wniosku głosowali: Anna Bernaciak, Łukasz Budzyński, Katarzyna Ekwińska, Hieronim Gawelski, Iwona Kaczmarek, Paweł Krzyżostaniak, Beata Łakomy, Monika Nawrot, Małgorzata Nyckowiak, Andrzej Okupniak, Marek Samulczyk, Michał Szwacki, Bogdan Tarasiewicz, Artur Wiśniewski, Paweł Wolniewicz, Elżbieta Zapłata-Szwedziak, Teresa Zygmantowska; „przeciw” była Magdalena Woźniak; „wstrzymali się od głosu”: Piotr Izydorski, Magdalena Kleczewska i Karolina Wilczyńska-Kąkol.

Bibliografia:

- Fąka Marian ks. „Ziarno wrzucone w ziemię” Wrocław 1988.
- Malepszak Stanisław „Luboń i okolice – Dzieje osadnictwa i dziewięciu parafii” Luboń 2005.
- Malepszak Stanisław „Żabikowo – dzieje wsi i fundacji Augusta Cieszkowskiego”, Luboń 1999.
- Malepszak Stanisław, Piotr P. Ruszkowski „200 lat oświaty w Luboniu” Luboń 2008
- Molińska Dorota „Pierwsza i zarazem największa kolonia pracownicza w Marchii Wschodniej” w „Qart” 2 (60)/2021.
- Szczepaniak Izabella „Dzieje Ziemi Lubońskiej – Historia Lasku, Lubonia i Żabikowa od najdawniejszych czasów do utworzenia miasta”, Luboń 2018.
- Szyszka Miriam „Zapatrzona w Boga”, Warszawa 2019.
- Wyszeccka Noemi, „Bł. Edmund Bojanowski – syn ziemi wielkopolskiej”, w: „Wybitni Wielkopolanie bł. Edmund Bojanowski i hr. August Cieszkowski. W 200. rocznicę urodzin” red. Janusz Karwat, Luboń 2014, s. 43-62.
- „Błogosławiony Edmund Bojanowski” red. Piotr i Hanna Ruszkowscy, Poznań 1999.
- Kroniki i dzienniki wspólnoty Sióstr Służebniczek NPNMP w Żabikowie - Luboniu.
- „Siostry Służebniczki Maryi od 100 lat w Żabikowie – Luboniu!”, w: „Informator Miasta Luboń”, nr 5/2020, s. 10-12.
- „Wybitni Wielkopolanie bł. Edmund Bojanowski i hr. August Cieszkowski. W 200. rocznicę urodzin” pod red. Janusza Karwata, Luboń 2014.
- Roczniki „Wieści Lubońskie” – Niezależny Miesięcznik Mieszkańców lata 1990-2019.